

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Anna Nilsson

Abandonering
-I aktiebolags konkurs

Examensarbete
20 poäng

Handledare: Ralf G Larsson
Ämnesområde: Obeståndsrätt

Innehåll

1	INLEDNING	4
1.1	<i>Bakgrund och syfte</i>	4
1.2	<i>Frageställning</i>	5
1.3	<i>Avgränsning</i>	5
1.4	<i>Metod</i>	5
1.5	<i>Disposition</i>	6
2	ABANDONERING	6
2.1	<i>Allmänt</i>	6
2.2	<i>Lagstöd</i>	7
2.2.1	Konkurslagen	7
2.2.2	Köplagen	9
2.2.3	Jordabalken	9
2.3	<i>Tillvägagångssättet</i>	10
2.3.1	Aktiv abandonering	10
2.3.2	Passiv abandonering	10
2.4	<i>Påverkan på de olika borgenärsgруппerna</i>	11
2.4.1	Oprioriterade borgenärer	11
2.4.2	Borgenärer med panträtt	11
2.4.3	Borgenärer med annan särskild förmånsrätt	12
2.5	<i>Kommentar</i>	12
3	AKTIEBOLAGS KONKURS	13
3.1	<i>Allmänt</i>	13
3.2	<i>Överskotts- eller underskottskonkurs</i>	14
3.3	<i>Kommentar</i>	16
4	UPPLÖST AKTIEBOLAGS RÄTTSKAPACITET	17
4.1	<i>Allmänt</i>	17
4.2	<i>Rättskapacitet</i>	17
4.2.1	Praxis	17
4.2.2	Doktrin	20
4.3	<i>Efterföljande likvidation</i>	22

4.3.1	Likvidation	22
4.3.2	Likvidation efter upplösning genom konkurs	23
4.4	<i>Kommentar</i>	24
5	BEHÖRIG FÖRETRÄDARE	25
5.1	<i>Allmänt</i>	25
5.2	<i>Styelsen och verkställande direktören</i>	26
5.3	<i>Likvidator</i>	28
5.4	<i>Kommentar</i>	29
6	FÖRSLAG PÅ LÖSNINGAR	30
6.1	<i>Allmänt</i>	30
6.2	<i>Preklusion av samtliga rättigheter och förpliktelser</i>	30
6.3	<i>Aktiv rättskapacitet med begränsningar</i>	32
6.3.1	Personligt ansvar	32
6.3.2	God man	34
6.3.3	Ställande av säkerhet	34
6.4	<i>Möjlighet till fortsatt verksamhet</i>	35
6.5	<i>Kommentar</i>	36
7	SLUTSATSER	37

Sammanfattning

Då ett aktiebolag är insolvent skall det enligt 1 kap. 2 § KL försättas i konkurs. Genom konkurs skall aktiebolagets bo i dess helhet utredas och avvecklas, 1 kap. 1 § KL och 7 kap. 8 § KL. Normalt innebär konkursförfarandet att inga tillgångar kvarstår då konkursen avslutas. Ibland inträffar det emellertid att egendom kvarstår sedan konkursen avslutats. Det kan t.ex. röra sig om egendom som konkursboet övergivit enligt bestämmelserna i 3 kap. 9 § KL, d.v.s. egendom som är föremål för process mellan gäldenären och tredje man eller egendom som på annat sätt abandonerats.

Med abandonering förstås att konkursförvaltaren, för att slippa eventuella kostnader som är förenade med viss egendom, avstår från att dra in denna egendom i konkursboet eller helt avstår från att göra anspråk på viss egendom som annars skulle ingå i konkursboet. Den abandonerade egendomen kan ha ett positivt eller ett negativt värde. Troligast är dock att den har ett negativt värde och att den just därför abandonerats.

Abandonering kan välla problem i de fall då egendom abandonerats till konkursgäldenären och denne är ett aktiebolag. Detta hänger samman med att aktiebolag som försatts i konkurs som avslutats utan överskott jämlikt 13 kap. 19 § 1 st ABL skall upplösas. Avslutas i stället konkursen med ett överskott skall bolaget därmed jämlikt 13 kap. 19 § 2 st ABL träda i likvidation,. Därefter skall bolaget anses upplöst, 13 kap. 15 § ABL. Fråga uppstår då vad som händer med den egendom som abandonerats till aktiebolaget och vem som får stå för eventuella kostnader som är knutna till egendomen. En annan fråga av intresse är om ett upplöst aktiebolag överhuvudtaget kan äga egendom. En enig doktrin anser att så är fallet. Huvudregeln är emellertid att det upplösta bolaget endast erhåller passiv rättskapacitet efter upplösningen, vilket betyder att det kan förfoga faktiskt men inte rättsligt över egendomen. I praxis har dock vissa undantag medgivits, bl.a. då bolaget fört talan om skadestånd mot konkursförvaltaren och rättens ombudsman (NJA 1979 s. 700), talan mot konkursbeslut (NJA 1988 s. 110, 1998 s. 608) samt talan mot likvidationsbeslut (NJA 1996 s. 459).

I de fall den kvarvarande egendomen har eller erhåller ett positivt värde kan egendomen utmätas av de borgenärer som inte erhållit full utdelning i konkursen. De kan dessutom ånyo försätta bolaget i konkurs. Detta hänger samman med att bolaget fortsätter att ansvara för skulder som inte betalats i konkursen. De kvar

varande borgenärerna får dock samsas med eventuella nytillkomna borgenärer.

Ett alternativ till utmätning och konkurs i de fall den abandonerade egendomen har eller erhåller ett positivt värde är att låta likvidera bolaget. För detta finns inget lagstöd, men i praxis har hävdats att 13 kap. 16 och 18 §§ ABL bör kunna tillämpas analogiskt. Detta skulle leda till att den kvarvarande egendomen försäljs och att resterande borgenärer ersätts. På så vis uppnås en slutlig avveckling av bolaget.

Om ersättningen för den försälda egendomen inte räcker till att betala resterande fordringar och likvidationskostnaderna, skulle bolaget emellertid vara insolvent och återigen kunna försättas i konkurs.

Ett problem då ett upplöst aktiebolag erhållit aktiv rättskapacitet är vem som skall företräda detsamma. Huvudregeln har ansetts vara att behörig företrädare i de fall konkursen inte föregåtts av likvidation, är ordinarie bolagsföreträdare, d.v.s. styrelsen och den verkställande direktören. Om konkursen föregåtts av likvidation, företräds bolaget dock av en likvidator. Problem uppstår i det fall bolaget är i behov av likvidation men konkursen inte föregåtts av likvidation. Det kan t.ex. röra sig om egendom som kommit fram efter konkursen eller som abandonerats till konkursgäldenären. I praxis har bolaget då hamnat i ett "dödläge" där det inte kunnat erhålla aktiv rättskapacitet. Detta beror på att det då fördrats likvidation för att erhålla en behörig företrädare.

För att undvika att bolaget hamnar i den situationen att det står utan behörig företrädare skulle en god man kunna utses.

Förkortningar

A.a.	Anfört arbete
ABL	Aktiebolagslag (1975:1385)
FAL	Lag (1927:77) om försäkringsavtal
FBL	Fastighetsbildningslag (1992:1212)
JT	Juridisk tidskrift
KL	Konkurslag (1987:672)
MB	Miljöbalken (1998:808)
MVL	Lag (1994:200) om mervärdesskatt
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
PRV	Patent och registreringsverket
SvJT	Svensk juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Då ett aktiebolag är insolvent skall det enligt 1 kap. 2 § KL försättas i konkurs. Genom konkurs skall aktiebolagets bo i dess helhet utredas och avvecklas. Detta framgår av 1 kap. 1 § och 7 kap. 8 § KL. Konkurs har formen av en generalexekution och dess syfte är att ge samtliga borgenärer betalning så långt tillgångarna räcker. Normalt innebär detta att inga tillgångar kvarstår då konkursen avslutats. Ibland inträffar det dock att egendom kvarstår efter konkursens avslutande. Det kan t.ex. röra sig om egendom som konkursboet övergivit enligt bestämmelsen i 3 kap. 9 § KL, d.v.s. egendom som är föremål för process mellan gäldenären och tredje man eller egendom som på annat sätt *abandonerats*.¹ Den abandonerade egendomen kan ha ett positivt eller ett negativt värde. Troligast är dock att egendomen har ett negativt värde och att det är just därför som den har abandonerats av konkursboet.

Syftet med denna uppsats är att behandla de fall då en fastighet av konkursförvaltaren har abandonerats till gäldenären då denne är ett aktiebolag.

Frågor rörande huruvida abandonering faktiskt är tillåtet och eventuella lagstöd för detta kommer endast att beröras kortfattat för att ge läsaren en inblick i den diskussion som fortgår på området. I uppsatsen förutsätts att en rätt för konkursboet att abandonera föreligger.²

De problem som kan uppstå i fall då gäldenären är ett aktiebolag beror främst på att aktiebolag som försatts i konkurs vilken avslutats utan överskott skall upplösas, 13 kap. 19 § 1 st ABL. Avslutas konkursen med ett överskott skall bolaget enligt 13 kap. 19 § 2 st ABL träda i likvidation. Efter likvidationen anses bolaget upplöst, 13 kap. 15 § ABL. Fråga uppstår då vad som händer med en fastighet som abandonerats till aktiebolaget och vem som är skyldig att betala eventuella kostnader som är förenade med

¹ Om vad som menas med abandonering, se kap.2.

² Med detta är inte sagt att jag nödvändigtvis anser att en sådan rätt föreligger, se 3.3.

denna.³ Dessa frågor och andra som är relaterade till upplösta aktiebolag skall diskuteras i denna uppsats.

1.2 Frågeställning

Uppsatsens syfte är att redogöra för och kommentera gällande rätt. Följande frågor skall behandlas.

1. Vad händer med en fastighet som abandonerats till en konkursgäldenär i fall då gäldenären är ett aktiebolag?
2. Kan ett upplöst aktiebolag kvarstå som ägare till en abandonerad fastighet?
3. Vem företräder ett upplöst aktiebolag i de fall då bolaget erhåller aktiv rättskapacitet?

1.3 Avgränsning

Uppsatsen avser att behandla vad som händer med *fastighet* som abandonerats till ett aktiebolag sedan detta försatts i konkurs och upplösts. Övrig egendom kommer inte att beröras men troligt är att vad som gäller beträffande abandonerad fastighet även äger tillämpning på annan egendom.

För att frågeställningen skall kunna besvaras på ett tillfredsställande sätt har jag funnit mig tvungen att även behandla vad som händer med ett aktiebolags rättskapacitet sedan det försatts i konkurs och upplösts. Arbetet kommer endast att inrikta sig på de fall där konkursgäldenären är ett aktiebolag.

I uppsatsen förutsätts, som nämnts ovan, att abandonering är tillåten samt att egendomen abandonerats till konkursgäldenären. Frågor rörande tillåtligheten och eventuella lagstöd kommer därför endast att kortfattat beröras.

1.4 Metod

Det förevarande arbetet skall ses som ett försök att beskriva gällande rätt. Arbetet är således till största delen deskriptivt. Jag har dock försökt att anlägga ett kritiskt granskande perspektiv genom hela arbetet. Detta framgår av den kommentar som presenteras i slutet av

³ Problemen är inte specifika för det fall att egendom som har abandonerats kvarstår. Egendom kan även kvarstå på grund av att den inte gått att sälja eller lämna till berättigade panthavare, och därför av konkursförvaltaren återlämnats till konkursgäldenären jämlikt bestämmelsen i 10 kap. 4 § KL.

varje kapitel där mina egna synpunkter framförs. I viss mån har egna åsikter även vävts in i den övriga texten.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en kort redogörelse för abandoneringsinstitutet och de eventuella lagstöd som finns för att tillåta abandonering. Här ges även en redogörelse för vad som menas med abandonering och i vilka situationer det främst kan komma i fråga att abandonera viss egendom samt vilka som kan komma att påverkas negativt respektive positivt av abandoneringen.

I kapitel tre behandlas aktiebolags konkurs. Den fråga som där skall försöka besvaras är huruvida en konkurs som avslutas utan att samtliga borgenärer erhållit full utdelning, men där den abandonerade egendomen kvarstår, skall bedömas vara en underskotts- eller en överskottskonkurs. Detta är av betydelse för att veta om bolaget omedelbart skall upplösas eller om upplösningen skall föregås av likvidation.

Kapitel fyra behandlar upplöst aktiebolags rättskapacitet och i vad mån rättskapaciteten kvarstår efter bolagets upplösning eller kan komma att återuppstå. Detta är av betydelse för att veta om ett upplöst aktiebolag kan förfoga över abandonerad fastighet på samma sätt som det kunnat innan det upplösts eller om bolaget överhuvudtaget kan kvarstå som ägare till egendomen.

Vem som är behörig att företräda ett upplöst aktiebolag i de fall då rättskapacitet medges diskuteras i kapitel fem. Kapitlet är främst av betydelse för att avgöra vem som är behörig att förvalta den abandonerade fastigheten om det är så att ett upplöst aktiebolag kan äga egendom och erhålla rättskapacitet.

I kapitel sex framförs förslag på lösningar som presenterats i doktrin.

Uppsatsen avslutas med kapitel sju där jag redogör för de slutsatser jag kommit fram till.

2 Abandonering

2.1 Allmänt

I konkurser inträffar det inte sällan att det i konkursboet finns egendom som inte har något egentligt värde. Ibland kan det till och med vara så att viss egendom som ingår i konkursboet medför en kostnad för detta. Det kan t.ex. röra sig om en fastighet på vilken finns miljöfarligt avfall som måste bortforslas, en kostnad

som i praxis lagts på konkursboet,⁴ en hyreslokal som är fylld med skräp och som måste saneras, ett svartbygge som gäldenären företagit och som förelagts rivning eller leasingobjekt och leasingkontrakt som är överbelånade och dessutom pantsatta och där konkursboets befattning med leasingkontrakten för egen räkning skulle innebära att boet ådrog sig momsansvar enligt 6 kap. 3 § MVL.⁵

Abandonering innebär att konkursförvaltaren, för att slippa eventuella kostnader som är förenade med egendom av ovan nämnda slag, avstår från att dra in denna egendom i konkursboet eller helt avstår från att göra anspråk på viss egendom som annars skulle ingå i konkursboet.⁶

Frågan om konkursbos rätt att abandonera egendom är omtvistad och omdebatterad och skulle kunna behandlas som ett eget uppsatsämne. I detta kapitel skall emellertid endast kort redogöras för vad som nämns i doktrin om abandonering och vilka eventuella lagstöd som talar för en sådan rätt för konkursboet. Uppsatsen kommer emellertid till största delen att behandla vad som händer med egendom som abandonerats till förmån för gäldenären i fall då denne är ett aktiebolag.

2.2 Lagstöd

2.2.1 Konkurslagen

I 1 kap. 1 § KL stadgas att gäldenärens samlade tillgångar tas i anspråk av dennes samtliga borgenärer vid konkurs. Vidare stadgas i 3 kap. 3 § KL att all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen räknas till konkursboet. Detsamma gäller egendom som kan tillföras boet genom återvinning och som är sådan att den kan utmätas.

Vid en första anblick kan dessa båda lagrum sedda tillsammans tyckas tala för att all utmätningsbar egendom som tillhör gäldenären *måste* tas om hand av konkursboet. Så torde emellertid inte vara fallet. Första meningen i 1 kap. 1 § KL avser endast att ange vad som kännetecknar en konkurs, d.v.s. att det är fråga om en generalexekution och inte en specialexekution genom utmätning.⁷

⁴ Se Pfannenstill, M. *JT* nr 1 1992-93 s. 104 ff; *SvJT* 1993 sid. 391 ff; Sandberg, S-I. *Advokaten* 8/98 s. 14; Darpo, J. *Miljörättslig tidskrift* 1996:2 s. 150 ff; *SvJT* 1998 s. 875 f; *SvJT* 2000 s. 481 ff. Konkursbos ansvar för gäldenärens miljöfarliga verksamhet diskuteras även i *Insolvensrättsligt forum* 1999 s. 93 ff.

⁵ Hästad, T *Insolvensrättsligt forum* 1997 (cit. Hästad) s. 59.

⁶ A.a. s. 58.

⁷ Walin, G., Palmér, E. *Konkurslagen* del 1 (cit. Walin-Palmér) s. 9.

Att det i lagtexten står att gäldenärens samlade tillgångar tvångsvis tas i anspråk får inte tas alldeles på orden då åtskilliga tillgångar är undantagna på grund av sin beskaffenhet. Gäldenären åtnjuter dessutom ett visst beneficium.⁸ Enligt Hästad är syftet med de båda lagrummen att ange vilken egendom borgenärerna får överta och sälja för att erhålla betalning för sina fordringar. Han menar att lagstiftaren varken i 1 kap. 1 § eller 3 kap. 3 § KL tänkt på den situationen att konkursborgenärerna inte är intresserade av viss egendom och att lagrummen därför inte hindrar att viss egendom abandoneras.⁹

Ytterligare en åsikt är den av Berglund framförda att egendom som saknar värde över huvudtaget inte omfattas av konkursen då den inte kan anses utgöra en *tillgång*. Berglund menar att detta framgår av det faktum att denna egendom redovisningsmässigt inte upptas som en tillgång utan snarare som en gäldenärens nettoskuld. Då konkursboet som bekant inte ansvarar för gäldenärens skulder skulle detta synsätt medföra att egendomen faller helt utanför konkursen och abandoneringsproblematiken skulle på så vis försvinna.¹⁰

I konkurslagen finns vissa bestämmelser som kan tyckas tala för att abandonering är tillåtet. Enligt 7 kap. 8 § KL skall konkursförvaltaren tillvarata borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling. Detta stadgande tycks ge konkursförvaltaren fria händer att vidta åtgärder för borgenärernas bästa. En rätt att abandonera egendom som skulle kunna kosta konkursboet stora summor om den tvingades ingå i konkursboet torde vara en sådan åtgärd.

En annan paragraf som kan tyckas tyda på att abandonering är tillåtet är 10 kap. 1 § KL. Enligt nämnda lagrum kan konkursboet avstå från all egendom genom avskrivning av konkursen. Detta är framförallt aktuellt då konkursboet inte förmår att betala massaskulder.¹¹ Gregow säger sig dock ha svårt att se att detta lagrum överhuvudtaget har någon betydelse för frågan om abandonering.¹²

Den tredje och sista bestämmelsen i konkurslagen som kan tyckas tyda på en rätt för konkursförvaltaren att abandonera viss egendom är 3 kap. 9 § KL. Lagrummet ger konkursboet rätt att avstå från egendom som är föremål för process mellan gäldenären och tredje man. Om konkursboet väljer att abandonera egendomen som är föremål för process blir följden att borgenärerna

⁸ Se 3 kap. 3-5 §§ KL.

⁹ Hästad s. 59.

¹⁰ Berglund, J. *JT* 1997-98 (cit. Berglund) s. 41.

¹¹ Hästad s. 60 och 79.

¹² Gregow, T. *Insolvensrättsligt forum* 1997 (cit. Gregow) s. 88.

inte kan få utdelning ur egendomen under konkursens gång. Den vanligaste anledningen till att konkursförvaltaren väljer att avstå från att överta gäldenärens talan är att slippa ansvaret för rättegångskostnaderna. Lagrummet äger tillämpning på tvist om såväl fordringsanspråk som bättre rätt till viss egendom.¹³

2.2.2 Köplagen

Även i köplagen finns vissa stadganden som kan tyckas ge konkursförvaltaren en rätt att abandonera. I 63 § KöpL anges att konkursboet har rätt att inträda i avtal som slutits av konkursgäldenären. Således föreligger en möjlighet till partssuccession på konkursgäldenärens sida i de fall en konkursförvaltare önskar att konkursboet skall överta de rättigheter som följer av det aktuella avtalet. Det kan t.ex. röra sig om en nyttjanderätt eller en köpeskillingsfordran el. dyl. Liksom det finns en rätt för konkursboet att inträda i konkursgäldenärens ställe i ett avtalsförhållande finns det även en rätt att avstå från ett sådant inträde. Denna rätt skulle kunna ses som en rätt för konkursboet att abandonera de tillgångar i form av rättigheter som följer med ställning som part i det ifrågavarande rättsförhållandet. Skulle konkursboet välja att inträda som part i avtalsförhållandet skulle det därmed ådra sig massaansvar samt rätt för motparten att åberopa avtalsvillkor hänförliga till tiden före och efter partssuccessionen. Detta är den främsta anledningen till varför ett konkursbo väljer att avstå från att inträda i avtalsförhållandet. Det kan även tänkas vara så att kostnaderna för att realisera tillgångsvärdet av rättigheterna enligt avtalet kan tänkas komma att överstiga vad som beräknas inflyta.¹⁴

2.2.3 Jordabalken

Även i jordabalken kan man finna stadganden som kan liknas vid en rätt för konkursboet att abandonera egendom. I 12 kap. 31 § JB stadgas att hyresvärden har rätt att säga upp hyresgästen då denne blivit försatt i konkurs om inte hyresgästens konkursbo, inom en månad från hyresvärdens anfordran, förklarar sig villig att svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden. Om konkursboet inte avlämnar en sådan förklaring kan hyresrätten således anses vara abandonerad av konkursboet.¹⁵

¹³ A.a. s. 60 f.

¹⁴ Berglund s. 42.

¹⁵ Berglund s. 42.

2.3 Tillvägagångssättet

2.3.1 Aktiv abandonering

Under förutsättning abandonering är tillåten uppkommer nästa fråga; hur går abandonering till? Berglund hävdar att abandonering kan ske antingen genom ett passivt eller ett aktivt handlande från konkursförvaltarens sida.¹⁶ Vilket av dessa båda sätt som är att föredra framgår emellertid inte.

Vid aktiv abandonering utgår man ifrån att konkursboet automatiskt övertar all gäldenärens egendom. Varje avsteg kräver en uttrycklig förklaring från konkursförvaltaren. Stöd för detta synsätt går att finna i 3 kap. 3 § KL där det stadgas att till konkursboet räknas *all egendom* som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades. Vidare talar det faktum att gäldenären förlorar rådigheten över all sin egendom vid konkursbeslutet, för att rådigheten i stället tillkommit konkursboet. Denna rådighetsövergång skulle innebära att all gäldenärens egendom övergått till konkursboet och att aktivt handlande från konkursförvaltarens sida krävs för att viss egendom inte skall medräknas.¹⁷

2.3.2 Passiv abandonering

Om man ser till 1 kap 1 §, 3 kap. 3 § samt 3 kap. 9 § KL finner man, enligt Berglund, att samtliga dessa lagrum bygger på ett aktivt agerande från konkursboet. Detta skulle enligt Berglund kunna tyda på att konkursboets övertagande av gäldenärens tillgångar kräver aktivitet från konkursförvaltarens sida, vilket i sin tur skulle innebära att en eventuell abandonering skall ske genom passivitet, d.v.s. genom underlåtenhet att göra anspråk på egendomen. Om man ser till 3 kap. 9 § KL finner man att där förutsätts ett aktivt inträde i den pågående rättegången för att konkursboet skall få tillräkna sig den omtvistade egendomen vid en eventuell vinst. Sker inte detta aktiva inträde kommer egendomen aldrig att tillfalla konkursboet. Man skulle således kunna säga att konkursförvaltaren genom att underlåta att inträda i den pågående rättegången, abandonerat egendomen som är föremål för tvisten. Stadgandet i 3 kap. 9 § KL står således i strid med 3 kap. 3 § KL där det stadgas att rådigheten över *all* gäldenärens egendom automatiskt överförs till konkursboet vid konkursutbrottet. Enligt Berglund vore ett mer logiskt synsätt att konkursboet erhåller en

¹⁶ A.a. s. 44 ff.

¹⁷ A.a. s. 45.

rätt att, efter eget fritt val, överta gäldenärens egendom i den omfattning han finner vara affärsmässigt motiverat.¹⁸

2.4 Påverkan på de olika borgenärsgrupporna

2.4.1 Oprioriterade borgenärer

Oprioriterade borgenärer torde inte ha något att invända mot att egendom som inte kan öka det utdelningsbara beloppet utan snarare minska det abandoneras. Detsamma gäller borgenärer med allmän förmånsrätt. Dessa båda borgenärsgrunder gynnas av att abandonering av värdelös egendom sker då detta förfarande ökar det utdelningsbara beloppet.¹⁹ Man skulle kunna säga att abandonering sker i de oprioriterade borgenärernas intresse. Genom förfarandet förbättras ju förvaltningsresultatet.²⁰

2.4.2 Borgenärer med panträtt

För borgenärer med panträtt i den abandonerade egendomen medför förfarandet ingen större skillnad i frågan om deras rättsliga ställning (jfr 3 kap. 7 § KL). Detta förutsätter emellertid att borgenären har rätt att utan hinder av konkursen skaffa sig betalning för sin fordran genom utmätning av egendomen.

Vissa nackdelar medför förfarandet dock. Efter abandoneringen blir nämligen borgenären hänvisad till att själv tillse att en exekutiv försäljning kommer till stånd om han vill ha ut ersättning för sin fordran. Han måste då skaffa sig en exekutionstitel och erhålla utmätning. Förfarandet medför således en risk för att borgenären själv får stå för kostnaderna om egendomen inte blir såld. Om abandoneringen inte hade ägt rum hade borgenären i stället kunnat räkna med att konkursförvaltaren skulle realisera egendomen. En annan nackdel är att, om den abandonerade egendomen förblir osäld, det kan vara svårt för panthavaren att visa hur stor del av fordringen som inte täcks av panten och som skulle kunna göras gällande i konkursen som en oprioriterad fordran.²¹

¹⁸ A.a. s. 45.

¹⁹ Gregow s. 74.

²⁰ Håstad s. 80.

²¹ Gregow s. 74 f.

2.4.3 Borgenärer med annan särskild förmånsrätt

Även de borgenärer som har fordringar vilka är förenade med andra särskilda förmånsrätter såsom t.ex. luftpanträtt, sjöpanträtt, företagshypotek, registrering av båtbyggnadsförskott o.s.v. måste äga rätt att få utmätning i den abandonerade egendomen under pågående konkurs. Då egendomen inte tillhör konkursboet sedan den abandonerats kommer detta enligt Gregow att följa av 3 kap. 7 § KL.

Borgenärer med förmånsrätt av detta slag kan komma att orsakas samma typ av skada som de borgenärer med panträtt (se 2.4.2).²²

2.5 Kommentar

Det finns i konkurslagen ingen bestämmelse som uttryckligen ger konkursboet en rätt att abandonera egendom. Som framgår av det som nämnts ovan menar emellertid bl.a. Hästad och Berglund att en sådan rätt kan utläsas ur 3 kap. 9 § KL, 63 § KöpL och 12 kap. 31 § JB m.fl. (se 2.2). Personligen menar jag att man inte ur 3 kap. 9 § KL kan utläsa en allmän rätt för konkursboet att abandonera. En sådan tolkning är en alltför långsökt analogi. Bestämmelserna i 3 kap. 9 § KL tar endast sikte på egendom som är föremål för process mellan gäldenären och tredje man. Den egendom som det då är frågan om torde ha ett reellt värde.²³ Att konkursboet trots detta väljer att inte inträda i processen (abandonera egendomen) torde närmast bero på att konkursförvaltaren anser att chanserna att vinna processen är alltför små och därför inte vill riskera att konkursboet får komma att ansvara för konkurskostnaderna.

Även 63 § KöpL tar sikte på en alldeles speciellt situation då konkursboet har rätt att "välja" om det vill inträda i avtalsförhållandet, med alla förpliktelser det medför, eller inte. Jag menar att det även i det här fallet vore att tolka lagregeln alltför vitt om man i densamma intolkar en allmän rätt för konkursboet att abandonera egendom. Detsamma gäller 12 kap. 31 § JB. Inte ens sedda tillsammans kan dessa lagrum, enligt min uppfattning, ge konkursboet en allmän rätt att abandonera egendom i annat fall än vad som uttryckligen framgår av de aktuella lagrummen.

²² A.a. s. 75.

²³ Om egendomen i fråga inte hade något värde skulle troligen varken gäldenären eller tredjeman odsla tid och pengar på densamma. Tredje man dessutom med den vetskapen att han troligen får komma att stå för processkostnaderna även om han vinner processen.

Det lagrum, om något, som talar mest för en allmän rätt att abandonera torde snarare vara 7 kap. 8 § KL där det som bekant stadgas att det åligger förvaltaren att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet. Att abandonera egendom som kan komma att medföra kostnader i form av massaansvar för konkursboet torde ju vara att ta tillvara borgenärernas gemensamma rätt och bästa. Detta får dock vägas mot de nackdelar borgenärer med panträtt eller annan särskild förmånsrätt kan komma att utstå (se 2.4.2 och 2.4.3).

Av det nyss anförda skulle man kunna få den uppfattningen att jag är helt emot en rätt för konkursboet att abandonera viss egendom. Så är dock inte fallet. Jag anser att det finns en rad fördelar med abandonering, t.ex. att konkursboet undslipper massaansvar för saneringskostnader som är förenade med egendomen, en kostnad som i praktiken har kommit att läggas på konkursboet.²⁴ Större delen av borgenärerskollektivet blir således inte lidande på grund av att det i konkursboet råkar finnas egendom med ett negativt värde. Om abandonering skall tillåtas bör emellertid en lagregel som uttryckligen ger konkursboet en sådan rätt införas i lagtexten. Man bör då även noggrant ta ställning till de många problem som en sådan lagstadgad rätt skulle kunna medföra. Ett av dessa många problem är vad som skall hända med egendom som har abandonerats till gäldenären i fall då denne är ett aktiebolag som enligt bestämmelserna i 13 kap. 19 § ABL skall upplösas eller träda i likvidation efter avslutad konkurs.

Följande del av uppsatsen skall behandla just det fall att det efter ett aktiebolags konkurs kvarstår egendom som har abandonerats till konkursgäldenären.

3 Aktiebolags konkurs

3.1 Allmänt

I 1 kap. 1 § KL stadgas att gäldenärens samlade tillgångar tas i anspråk av samtliga gäldenärens borgenärer vid konkurs. Detta stadgande är i första hand avsett att ange vad som kännetecknar en konkurs, d.v.s. att det är fråga om en generalexekution och inte en specialexekution genom utmätning.²⁵

En gäldenär kan, om han är insolvent, försättas i konkurs på ansökan av honom själv eller en borgenär.

²⁴ Se not 2.

²⁵ Walin-Palmér s. 9.

Om gäldenären är ett aktiebolag som är i likvidation, åligger det likvidatorn att ansöka om att bolaget försätts i konkurs i fall han finner att bolaget är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, 13 kap. 15 § 3 st ABL. Om tingsrätten därefter finner att gäldenären är insolvent meddelar de ett konkursbeslut. Beslutet innebär att gäldenären förlorar rådigheten över egendom som ingår i konkursboet. Vilken egendom som ingår i konkursboet framgår av 3 kap. 3 § KL. Gäldenären förblir ägare till tillgångarna i konkursboet och han är fortfarande ansvarig för sina förpliktelser. Den förlorade rådigheten innebär emellertid att gäldenären inte kan åta sig några nya förpliktelser el. dyl.²⁶

Som redan tidigare nämnts kan ett konkursbo, i fall då process pågår mellan gäldenären och tredje man om bättre rätt till viss egendom, välja att antingen inträda i gäldenärens ställe och överta dennes talan eller välja att avstå från inträde, 3 kap. 9 § KL. Om konkursboet väljer att inte inträda i processen tillfaller egendomen gäldenären, under förutsättning att han vinner processen. Utmätning av den aktuella egendomen för en fordran som kan göras gällande i konkursen, kan då inte ske så länge konkursen pågår, 3 kap. 9 § KL. Det faktum att egendomen skall anses tillhöra gäldenären om konkursboet valt att inte inträda i processen utgör inget större problem när gäldenären är en fysisk person. Värre är fallet då gäldenären är en juridisk person i form av ett aktiebolag. Enligt 13 kap. 19 § 1 st ABL skall nämligen ett aktiebolag vars konkurs avslutas utan överskott upplösas. Avslutas konkursen med överskott skall bolaget likvideras, 13 kap. 19 § 2 st ABL. Efter likvidationen, d.v.s. när likvidatorerna framlagt slutredovisning, skall bolaget anses upplöst, 13 kap. 15 § ABL.

Fråga uppstår då om ett aktiebolags konkurs som avslutas med kvarstående abandonerad egendom skall anses som en underskottskonkurs eller en överskottskonkurs. Nedan skall närmare redogöras för underskottskonkurs och överskottskonkurs samt om en konkurs som avslutas med kvarvarande abandonerad egendom skall bedömas som under- eller överskottskonkurs.

3.2 Överskotts- eller underskottskonkurs

Som bekant skall ett aktiebolag som är insolvent försättas i konkurs, 1 kap. 2 § KL. Konkursen anses avslutad när tingsrätten har

²⁶ Melin, L. *Advokaten* nr 5 1996 (cit. Melin), s. 12; Lindskog, S. *Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap.* (cit. Lindskog) s. 372; Nial, H. Johansson, S. *Svensk associationsrätt* (cit. Nial-Johansson) s. 335; Kedner, G., Roos, C.M., Skog, R. *Aktiebolagslagen del II (10-19 kap.) med kommentarer* (cit. Kedner-Roos-Skog) s. 193; Beckman, S. *SvJT* 1975 (cit. Beckman) s. 550; Olivecrona, K. *SvJT* 1929 s. 352.

fastställt utdelning, 11 kap 7 och 18 §§ KL. Om konkursen avslutas utan överskott, vilket torde vara det vanligaste, skall aktiebolaget anses upplöst, 13 kap. 19 § 1 st ABL. Att en konkurs avslutas utan överskott (*underskottskonkurs*) innebär att samtliga borgenärer inte erhåller full utdelning för sina fordringar.²⁷ Avslutas i stället konkursen med ett överskott (*överskottskonkurs*) skall bolagsstämman inom en månad från konkursens avslutande besluta att bolaget skall träda i likvidation, 13 kap. 19 § 2 st ABL. Fattas inte ett sådant beslut, förordnar PRV, enligt 13 kap. 4a § ABL, om tvångslikvidation. Bolaget är upplöst när likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, 13 kap. 15 § ABL. Anmälan här- om skall genast göras till aktiebolagsregistret, 13 kap. 15 § ABL. Om bolaget var i likvidation då det försattes i konkurs, skall likvi- dationen fortsättas, 13 kap. 16 § ABL, om det är fråga om överskottskonkurs, 13 kap. 19 § 3 st ABL. Med överskottskon- kurs förstås att samtliga borgenärer erhåller full utdelning för sina fordringar och att det trots det finns egendom kvar i aktiebola- get.²⁸

Att det i 13 kap. 19 § ABL står att bolaget skall upplösas då konkursen *avslutas* utan överskott eller träda i likvidation då kon- kursen *avslutas* med överskott skall inte tolkas ordagrant. I praxis har 13 kap. 19 § ABL tillämpats även då konkurs avskrivits²⁹ en- ligt 10 kap. 1 § KL eller nedlagts³⁰ enligt 12 kap. 1 § KL. Således kan den slutsatsen dras att ett aktiebolag i konkurs alltid måste upphöra och detta oavsett om konkursen slutar med eller utan överskott.³¹ Endast i de fall där konkursbeslutet hävts undgår ak- tiebolaget upplösning efter likvidation.³²

Hur skall då det fallet bedömas att det efter avslutad konkurs finns abandonerad egendom kvar hos aktiebolaget trots att samt- liga borgenärer inte erhållit full utdelning för sina fordringar? Skall konkursen då anses vara en underskotts- eller överskottskonkurs? Frågan har i praxis besvarats på olika sätt.

Lindskog menar att konkursen bör bedömas som ett specialfall av överskottskonkurs och således tas om hand av en likvidator som utses efter de bestämmelser som gäller för överskottskon- kurs. Han utgår från att egendomen inte ingår i konkursen.³³

Hästad menar att det faktum att det kan vara svårt att fastställa värdet av den kvarvarande egendomen talar för att reglerna om

²⁷ Kedner-Roos-Skog s. 197.

²⁸ Lehrberg B., *I aktiebolagens skymningsland* (cit. Lehrberg) s. 142 f; Gregow s. 88 f.

²⁹ Se NJA 1970 s. 256.

³⁰ Se NJA 1954 s. 421.

³¹ Nial, H *SvJT* 1976 (cit. Nial 1976) s. 110 ff.

³² Lindskog s. 377; Nial 1976 s. 112.

³³ Lindskog s. 374.

likvidation efter konkurs som avslutats med överskott skall tillämpas analogiskt.³⁴

I en utredning från 1999 uttalar aktiebolagskommittén att en situation där egendom som inte ingår i konkursen yppas efter det att aktiebolaget upplösts har betydande likheter med överskottskonkurs vilken föranleder likvidation. Kommittén föreslår därför att en motsvarande ordning bör lagfästas för dessa fall.³⁵ En situation där abandonerad egendom kvarstår bör kunna jämföras med fall där egendom kommit fram efter bolagets upplösning.

Även i NJA 1999 sid. 237 har en analog tillämpning av 13 kap. 19 § 2 st ABL förespråkats. Detta av konkursförvaltarkollegiernas förening som av HD beretts tillfälle att yttra sig i målet.

Gregow är av en annan uppfattning. Han menar att man med överskottskonkurs endast bör avse konkurser där samtliga borgenärer har erhållit full utdelning. Att det efter en konkurs kvarstår egendom som har abandonerats bör inte spela någon roll då denna egendom inte skall anses ingå i konkursen, den är så att säga avskild från konkursen.³⁶

3.3 Kommentar

Som framgår av ovan nämnda (3.2) är det omdiskuterat huruvida en konkurs där samtliga borgenärer inte erhållit full utdelning men där egendom kvarstår hos aktiebolaget, skall anses vara en underskotts- eller överskottskonkurs. Personligen anser jag liksom Gregow att endast de konkurser där samtliga borgenärer erhållit full utdelning skall benämnas överskottskonkurs. Det är troligt att det oftast, åtminstone i abandoneringssammanhang, är egendom utan värde eller med ett negativt värde som kvarstår. Att kalla det för överskott är enligt min mening inte rimligt. Dessutom skall ju denna egendom inte anses ingå i konkursboet, om man likt Hästad och Lindskog anser att en rätt för konkursboet att abandonera kan utläsas ur 3 kap. 9 § KL. Med detta dock inte sagt att jag är emot att tillämpa reglerna om likvidation analogiskt. Tvärtom anser jag att detta är ett utmärkt sätt för att få till en slutlig avveckling av bolaget. Problem uppstår emellertid om egendomen har ett negativt värde. Då kommer bolagets skulder inte att kunna täckas och bolaget är därför insolvent och skall försättas i konkurs. Detta kan i sin tur leda till upprepade konkurser för konkursboet.³⁷

³⁴ Hästad s. 81.

³⁵ SOU 1999:36 s. 20 och 104.

³⁶ Gregow s. 88 f.

³⁷ Lindskog, s. 375; Hästad s. 81.

4 Upplöst aktiebolags rättskapacitet

4.1 Allmänt

Med rättskapacitet menas förmågan att inneha rättigheter och ådra sig förpliktelser samt förmågan att vara part i rättegång (partshabilitet). Rättskapaciteten kan delas upp i en positiv och en negativ sida där den positiva sidan innefattar rätten att äga tillgångar, fordringar och andra rättigheter och den negativa sidan innefattar rätten att ha sig skulder och andra förpliktelser.³⁸

I doktrinen har rättskapaciteten även kommit att få en annan indelning, nämligen i aktiv och passiv rättskapacitet.³⁹ Med aktiv rättskapacitet menas att bolaget kan ådra sig nya förpliktelser, fullgöra förpliktelser, förfoga över rättigheter samt vara part i rättegång m.m. Med passiv rättskapacitet menas att bolaget kan äga egendom, vara part i avtal, ha skulder m.m.⁴⁰

Att ett aktiebolag som är solvent äger aktiv rättskapacitet synes väl tämligen självklart, men vad händer med rättskapaciteten då aktiebolaget upplösts genom konkurs? Kan ett upplöst aktiebolag vara ägare till en abandonerad fastighet? Svaret på dessa frågor är av betydelse för att kunna besvara frågan vad som händer med egendom som abandonerats till gäldenären i fall då gäldenären är ett aktiebolag. Svaret är även beroende av om konkursen skall anses vara en underskotts- eller överskottskonkurs.

Nedan skall redogöras för fall då upplösta aktiebolag har tilldelats aktiv rättskapacitet även sedan det upplösts och vad som anges i doktrinen om upplösta aktiebolags rättskapacitet.

4.2 Rättskapacitet

4.2.1 Praxis

I ABL ges aktiebolag som upplösts enligt 13 kap. 19 § 1 st efter avslutad konkurs ingen möjlighet att rättshandla. En sådan rätt har emellertid i praxis tillerkänts aktiebolag i vissa situationer. I

³⁸ Malmström, Å. Agell, A. *Civilrätt* s. 56.

³⁹ Se Lehrberg s. 131. Han menar att en mer adekvat terminologi för beskrivningen av rättsläget i ett upplöst aktiebolag erhålls om man inför en distinktion mellan aktiv och passiv rättskapacitet.

⁴⁰ Lehrberg s. 131.

NJA 1979 s. 700⁴¹ hade ett aktiebolag försatts i konkurs, vilken avslutats med underskott. Aktiebolaget upplöstes jämlikt bestämmelserna i 13 kap. 19 § 1 st ABL. Därefter klandrade aktiebolagets firmatecknare konkursförvaltarens slutredovisning och yrkade skadestånd av såväl konkursförvaltaren som rättens ombudsman. Firmatecknaren hade utsetts av en vid bolagsstämma efter konkursens avslutande utsedd styrelse. Konkursförvaltaren och rättens ombudsman yrkade i sin tur att talan skulle avvisas då bolaget var upplöst efter att avslutad slutredovisning i konkursen framlagts. De menade att bolagsstämma därefter inte lagligen kunnat hållas. Både TR:n och HovR:n avvisade käromålet på den grunden att aktiebolaget efter upplösningen saknat rättskapacitet att utse ny styrelse med behörighet att företräda bolaget. HD uttalade att vad gäller rättskapaciteten för upplösta bolag så går denna förlorad vid bolagets upplösning. HD konstaterade emellertid att man i praxis vid ett fåtal tillfällen gjort avsteg från denna huvudregel.⁴² Även dessa avsteg rörde klander av förvaltarens slutredovisning. HD anförde att vad som gäller beträffande aktiebolags rättskapacitet vid redovisningsklander⁴³ även bör tillämpas på talan om skyldighet för förvaltaren och rättens ombudsman att utge skadestånd. Invändningarna om rättegångshinder ogillades.

Den i 1979 års fall uppställda huvudregeln, att upplösta aktiebolag saknar aktiv rättskapacitet, preciserades ytterligare i NJA 1982 s. 820 I och II. Fallen rörde rätt till skadestånd och fullgörelse av betalningsskyldighet. I båda fallen försattes aktiebolaget i konkurs och upplöstes under ärendets handläggning i rätten. I de två fallen fastslogs att ett aktiebolags talerätt går förlorad om bolaget upplöses efter konkurs under pågående handläggning i domstol. HD menade att det inte förelåg några omständigheter som motiverade ett undantag från 1979 års huvudregel.

Den genom NJA 1979 s. 700 fastslagna huvudregeln har även tillämpats i NJA 1987 s. 552. Fallet rörde ett aktiebolag mot vilket talan väcktes sedan bolaget upplöstes efter avslutad konkurs utan överskott. Talan rörde skadestånd på grund av arbetskada. Käranden hävdade att en av bolaget tecknad ansvarsförsäkring gällde vid olyckstillfället. Samtliga instanser dömde till nackdel för käranden. TR:n diskuterade den i NJA 1979 s. 700 fastslagna huvudregeln och att man i rättspraxis gjort vissa undantag från denna bl.a. då bolaget uppträtt som svarand (se NJA 1974 s. 13). TR:n konstaterade dock att i de fall där bolag efter upplösning efter avslutad konkurs utan överskott tillätits att vara part i ett mål "bolagets partshabilitet grundats på det förhållandet att det förelegat en i för

⁴¹ Lehrberg menar att man genom detta avgörande kan se en klar "omsvängning" från äldre praxis, se s. 145-169.

⁴² Se NJA 1954 s. 421, AD 1973 nr 9 och 10, NJA 1974 s. 13 och 295.

⁴³ Se not 30.

fattning stadgad skyldighet för bolaget som arbetsgivare att vara verksam för tvists lösande”. En sådan skyldighet ansågs inte föreligga i det aktuella fallet. Både HovR:n och HD gick på TR:ns linje och lämnade besvären utan bifall.

I NJA 1988 s. 110 var frågan om ett aktiebolag som försatts i konkurs kunde överklaga konkursbeslutet trots att konkursen avslutats och bolaget upplösts under besvärsmålets handläggning i HovR:n. HD konstaterade att upplösta bolag i rättspraxis har tillerkänts talerätt i vissa situationer. Vidare konstaterades att ett beslut om konkurs har ingripande rättsliga och ekonomiska verkningar för konkursgäldenären och att denne därför har ett befogat intresse att få sin talan prövad i sak också sedan konkursen avslutats och bolaget upplösts. HD tillerkände bolaget talerätt.

I NJA 1988 s. 374 hade domstolarna att avgöra om ett aktiebolag som upplösts genom konkurs vilken avslutats utan överskott, ägde föra skadeståndstalan mot revisor och bank som anlits av konkursförvaltaren i konkursen. HD konstaterade att ett aktiebolag som upplösts genom konkurs som avslutats utan överskott i rättspraxis tillerkänts talerätt i vissa situationer, däribland talan om skadestånd mot förvaltaren och rättens ombudsman (NJA 1979 s. 700). HD menade dock att en sådan rätt bör tillämpas restriktivt då huvudregeln är att upplöst bolag saknar rättskapacitet. Domslutet, att talerätt inte förelåg, motiverades även med att ett upplöst bolag saknar tillgångar varför svaranden riskerar att få stå för rättegångskostnaderna även om bolaget förlorar målet. HD följde således 1979 års huvudregel strikt i detta fall.

Ytterligare fall där HD har behandlat frågan om upplöst aktiebolags rättskapacitet är NJA 1993 s. 723 och NJA 1996 s. 459. I NJA 1993 s. 723 hade skadeståndstalan väckts mot ett aktiebolag på grund av att ett samarbetsavtal som förelåg mellan parterna brutits. HD avvisade emellertid talan då bolaget försatts i konkurs och upplösts. Ingen omständighet som skulle kunna medföra ett undantag från huvudregeln ansågs föreligga.

I NJA 1996 s. 459 ansågs dock sådan omständighet föreligga som motiverade ett avsteg från huvudregeln. Fallet rörde ett aktiebolag som av domstol beslutats träda i likvidation. Bolaget försattes emellertid i konkurs vilken avslutats utan överskott. Trots detta ansågs bolaget ha rätt att föra talan mot likvidationsbeslutet. HD motiverade sitt ställningstagande med att hänvisa till NJA 1988 s. 110.

Även i NJA 1998 s. 608 ansågs omständigheter föreligga som motiverade ett avsteg från huvudregeln. Ett upplöst aktiebolag tilläts att ansöka om resning beträffande beslutet att försätta bolaget i konkurs. HD menade att de skäl som uttalats i NJA 1988 s. 110 för att ett genom konkurs upplöst aktiebolag skall få föra ta

lan i ordinär väg mot konkursbeslutet får ”anses göra sig gällande även i fråga om rätten att angripa beslutet genom extraordinärt rättsmedel.”⁴⁴

I NJA 1999 s. 237 ansågs emellertid ett upplöst aktiebolag inte kunna fullfölja en civilprocess som påbörjats före konkursen. HD uttalade att vid avgörande om ett upplöst aktiebolag skall få tillåtas att fortsätta som part i rättegången, hänsyn bör tas till motpartens intresse av att kanske tvingas föra en lång och kostsam process utan möjlighet att få ersättning för sina rättegångskostnader. Dessutom menade HD att det faktum att konkursförvaltaren valt att inte utnyttja den i 3 kap. 9 § KL angivna möjligheten att överta bolagets talan, bör ses som ett tecken på att bolagets utsikter till framgång i processen inte är särskilt stora.

Ovan har redogjorts för praxis sedan 1979 års avgörande. Det kan konstateras att HD varit konsekvent och följt sitt egna prejudikat. Praxis efter 1979 ger även en relativt klar bild av i vilka fall undantag från huvudregeln kan komma att medges, t.ex. vid talan om skadestånd mot konkursförvaltare och rättens ombudsman (NJA 1979 s. 700), talan mot konkursbeslut (NJA 1988 s. 110, 1998 s. 608) samt talan mot likvidationsbeslut (NJA 1996 s. 459).

HD:s praxis har även kommit att följas av RegR:n. Exempel på detta är RÅ 84 1:87 och RÅ 1992 not 29. I RÅ 84 1:87 gällde frågan om en verkställande direktör i ett aktiebolag ägde rätt att ansöka om återställande av försutten tid för ett beslut rörande bolagets mervärdesskatt sedan bolaget blivit upplöst efter konkurs. RegR:n uppmärksammade den i NJA 1979 s. 700 uppställda huvudregeln och anförde att omständigheter saknades som motiverade ett avsteg från denna. Även i RÅ 1992 not 29 följde RegR:n huvudregeln och menade att omständigheter som motiverade ett avsteg från huvudregeln saknades. Målet rörde rätt för ett ombud för upplöst aktiebolag att anföra besvär över beslut om eftertaxering. En sådan rätt förelåg således inte.

4.2.2 Doktrin

Som tidigare nämnts (se not 41) menar Lehrberg att NJA 1979 s. 700 inneburit att HD tagit sig an ett nytt sätt att se på upplösta aktiebolags rättskapacitet. Han menar att huvudprincipen ändrats från att ha varit att upplösta aktiebolags rättskapacitet består i den mån det behövs för avvecklingen av bolagets rättsförhållanden, till att upplösta aktiebolag förlorar sin rättskapacitet helt och hållet med undantag för vissa specifika situationer.⁴⁵ Denna ”omsvängning” såg man enligt Lehrberg redan tecken på i notisav

⁴⁴ Se NJA 1998 s. 608 (s. 609 i domen).

⁴⁵ Lehrberg s. 161.

görandet NJA 1977 not C 247, men det var först i och med NJA 1979 s. 700 som detta "nya" sätt att se på upplösta aktiebolags rättskapacitet riktigt slog igenom.⁴⁶

Beträffande NJA 1982 s. 820 I och II menar Lehrberg att dessa båda fall innebar en precisering av den i NJA 1979 s. 700 fastslagna huvudregeln och att denna kommit att bli strängare. Det är inte längre tal om att huvudregeln får vidkännas "åtskilliga inskränkningar" utan nu rör det sig endast om "vissa undantag".⁴⁷

Även 1987 års fall har kommenterats av Lehrberg, som menar att HD varit allt för restriktiv i sin syn då man nekat det svarande aktiebolaget rättskapacitet. HD:s restriktivitet i fallet kan enligt Lehrberg förklaras med att det i det aktuella fallet var frågan om fastställelse av ett prejudiciellt rättsförhållande och inte om framställande av anspråk mot upplöst bolag. Lehrberg menar emellertid att man av tidigare praxis kan dra den slutsatsen att i fall då tredje man framställer anspråk mot ett upplöst aktiebolag, bolaget bör anses äga rättskapacitet och vara pliktigt att svara.⁴⁸

Nial har uttalat att ett upplöst aktiebolag endast kan tillerkännas rättskapacitet om behov av fortsatt avveckling eller dylikt föreligger. Det vanliga fallet är enligt Nial att en tillgång yppas efter bolagets upplösning. Huvudregeln är dock, som uttalats i NJA 1979 s. 700, att ett aktiebolag som upplösts genom konkurs som avslutats utan överskott saknar rättskapacitet och partshabilitet. Han menar att det stämmer med lagens syfte att ett aktiebolag som upplösts efter konkurs som avslutats utan överskott inte har en generell möjlighet att föra process angående påstådda rättsanspråk. En sådan rätt skulle kunna missbrukas med förluster och komplikationer som följd.⁴⁹

Lindskog hävdar att upplöst aktiebolag återfår rättskapacitet då det krävs på grund av bolagets egenskap av konkursgäldenär. Exempel på tillfällen då ett upplöst aktiebolag kan tänkas återfå sin rättskapacitet är bl.a. för att kunna överklaga beslut om försättande i konkurs⁵⁰ eller likvidation⁵¹ eller föra talan om skadestånd eller klandra konkursförvaltarens slutredovisning.⁵²

Vad gäller 1987 års fall hävdar Lindskog, till skillnad från Lehrberg, att förklaringen till att HD inte ansett att omständigheterna var sådana att det upplösta bolaget kunde vara part i målet, troligen ligger i att "hävdandet av en konkursfordring inte föranle

⁴⁶ A.a. s. 159.

⁴⁷ A.a. s. 163.

⁴⁸ A.a. s. 248.

⁴⁹ Nial, H. *SvJT* 1983 (cit Nial 1983) s. 629.

⁵⁰ Se NJA 1988 s. 110.

⁵¹ Se NJA 1996 s. 459.

⁵² Se NJA 1979 s. 700.

der att ett upplöst bolag kan vara part i målet...”.⁵³ Lindskog menar att det intresse som var knutet till den av bolaget tecknade ansvarsförsäkringen måste anses vara tillgodosett genom bestämmelsen i 95 § 3 st FAL.⁵⁴ Således tycks Lindskog mena att käranden skulle ha vänt sig mot konkursboet i stället. Rättsfallet har således, enligt Lindskog, misstolkats av både Lehrberg och Heuman⁵⁵ som båda två förbisett det faktum att det till ansvarsförsäkringen knutna intresset tillgodoses genom 95 § 3 st FAL.⁵⁶

4.3 Efterföljande likvidation

4.3.1 Likvidation

Beträffande konkurser som avslutas med ett överskott så gäller, som tidigare nämnts (se 3.2), att bolagsstämman inom en månad från det konkursen avslutades skall besluta att bolaget skall träda i likvidation. Om så inte sker får registreringsmyndigheten förordna att bolaget skall träda i likvidation, 13 kap. 19 § 2 st samt 13 kap. 4a § ABL. Om bolaget var i likvidation då det försattes i konkurs skall likvidationen fortsätta, om konkursen avslutats med överskott, 13 kap. 16 § och 13 kap. 19 § 3 st ABL.

För tiden mellan konkursens avslutande och fram till dessa likvidator har utsetts företräds bolaget av styrelse och verkställande direktören.⁵⁷ De har till uppgift att fram till dess likvidator utses, vårda överskottet. Endast åtgärder som inte tål uppskov och som är nödvändiga för likvidationsändamålet får vidtas.⁵⁸

Reglerna om likvidation syftar till att garantera att bolagsborgenärerna får sina skulder betalda innan utskiftning till aktieägarna sker.⁵⁹ Rätten utser en eller flera likvidatorer som har till uppgift att genomföra utskiftningen och tillse att borgenärerna får sitt. Det första likvidatorn har att göra är att söka kallelse på bolagets okända borgenärer. Därefter skall styrelsen och likvidatorn lägga fram redovisning för sin förvaltning av bolaget, 13 kap. 9 §. Ak

⁵³ Lindskog s. 377.

⁵⁴ I 95 § 3 st FAL stadgas att om försäkringshavare som försätts i konkurs hos försäkringsgivaren har inestående ersättningsbelopp som försäkringshavaren inte får lyfta utan samtycke av den som lidit skada har den som lidit skada, om inte konkursboet utbetalar beloppet till honom, rätt att få försäkringshavarens anspråk mot försäkringsgivaren överlåtet på sig. Det åligger då konkursförvaltaren att tillhandahålla den som lidit skada alla handlingar i konkursboet som rör försäkringen i den mån de behövs för att få ut beloppet.

⁵⁵ Lehrberg s. 165 f och 248, Heuman, L. *JT* 1992-93 (cit. Heuman) s. 282.

⁵⁶ Lindskog s. 377 not 32.

⁵⁷ A.a. s. 377. Se särskilt not 34. Mer om bolags företrädare nedan, 5 kap.

⁵⁸ Lehrberg s. 377; Nial 1983 s. 627; Rodhe, K., s. 703 i *NJA* 1979 s. 700.

⁵⁹ Nial-Johansson s. 229.

tieägare som vill klandra skiftet kan göra så inom tre månader från det att slutredovisningen lagts fram på bolagsstämman, 13 kap. 13 § ABL.

4.3.2 Likvidation efter upplösning genom konkurs

Om det efter det att konkursen avslutades är så att fastigheten som abandonerats erhåller ett positivt värde, är rättsföljden beroende av om konkursen skall anses ha varit en underskotts- eller överskottskonkurs. Om konkursen ansetts vara en överskottskonkurs, skall likvidationen återupptas. Anses i stället konkursen ha avslutats med ett underskott är läget mera osäkert. Särskilt då det rör sig om en fastighet som konkursboet har avstått ifrån. Denna skall ju då inte anses ingå i konkursen. Enligt Lindskog lär fastigheten dock inte vara slutgiltigt utmätningsfri med avseende på konkursfordringar, se 3 kap. 9 § 1 st 3 KL.⁶⁰ Således torde ett alternativ vara att låta de borgenärer som inte erhållit full utdelning i konkursen utmäta fastigheten. Ett annat alternativ är att låta bolaget träda i likvidation. För detta finns inget direkt lagstöd men i doktrin förespråkas en analogi med 13 kap. 16 § ABL.⁶¹ Lehrberg förespråkar dessutom en analogi med 13 kap. 18 § ABL.⁶² Vidare har Beckman anfört att likvidation är den normala formen för förvaltning av upplöst aktiebolags angelägenheter. Han menar att det inte kan vara aktuellt att låta bolagets styrelse eller verkställande direktör uppträda som ställföreträdare för bolaget "annat än i speciella fall".⁶³

Lindskog är av en annan uppfattning. Han menar att man bör vara försiktig med att genomföra likvidation efter en underskottskonkurs. Enligt honom bör det upplösta aktiebolaget återfå aktiv rättskapacitet endast om det "framstår som rimligt sannolikt att bolaget har en tillgång av sådant slag och värde, att ett omhändertagande av denna är motiverat".⁶⁴

Om bolaget likvideras och det då uppmärksammas att bolagets tillgångar inte täcker samtliga skulder och likvidationskostnader, skall bolaget försättas i konkurs.⁶⁵

I doktrin har diskuterats huruvida ett aktiebolag som upplösts efter konkurs ånyo kan försättas i konkurs.

Heuman menar att ett upplöst aktiebolag inte kan försättas i konkurs då bolaget saknar rättskapacitet och partshabilitet.⁶⁶

⁶⁰ Lindskog s. 375.

⁶¹ Nial 1983 s. 628 f; Heuman s. 278.

⁶² Lehrberg s. 243.

⁶³ Beckman s. 551.

⁶⁴ Lindskog s. 375 f.

⁶⁵ A.a. s. 375.

⁶⁶ Heuman s. 281 f.

Detta är enligt Lindskog en felaktig slutsats då upplösta aktiebolag faktiskt kan erhålla rättskapacitet och partshabilitet.⁶⁷

Lehrberg menar att ett aktiebolags upplösning efter konkurs inte utgör ett konkurshinder.⁶⁸ Hans slutsats bygger på ett uttalande av Welamson att, om den förmögenhetsmassa som skall försättas i konkurs är tillräckligt självständig i gäldhänsende, subjektet kan försättas i konkurs.⁶⁹

4.4 Kommentar

Som framgår av ovan nämnda (4.2.1) är huvudregeln, vad gäller upplösta aktiebolags rättskapacitet, att den går förlorad. Denna huvudregel fastslogs av HD i NJA 1979 s. 700. I praxis har dock undantag från huvudregeln medgivits i vissa fall såsom vid överklagande av konkurs- eller likvidationsbeslut eller då bolaget fört skadeståndstalan eller klandrat konkursförvaltarens slutredovisning. Frågan är om dessa fall är de enda då undantag från huvudregeln kan komma att medges eller om undantag kan medges för att ett upplöst aktiebolag skall kunna förvalta egendom som abandonerats till dem, t.ex. en fastighet.

Beträffande själva äganderätten så har konstaterats att upplöst aktiebolag kvarstår som ägare till egendom som kvarblivit sedan konkursen avslutats och att bolaget även behåller kvarblivna skulder.⁷⁰ Det torde därför vara rimligt att anta att bolaget äger rätt att betala dessa skulder.

För att bolaget skall kunna förvalta den abandonerade fastigheten torde aktiv rättskapacitet krävas. Bolaget kan behöva vidtaga åtgärder för att underhålla fastigheten o.s.v. Det är emellertid tveksamt om bolaget i dessa fall skulle kunna erhålla aktiv rättskapacitet. Huvudregeln är ju som tidigare sagts att upplösta bolag förlorar sin rättskapacitet. HD förefaller dessutom vara relativt strikta med att tillåta undantag från denna regel. Möjligen skulle aktiv rättskapacitet kunna medges om det behövs för att bolaget skall kunna försälja egendomen och avveckla bolaget.⁷¹

Om ett upplöst aktiebolag inte kan erhålla aktiv rättskapacitet för förvaltandet av den egendom som av konkursboet har abandonerats till bolaget, innebär det att ett upplöst aktiebolag inte kan behålla egendom som har abandonerats till det. Detta då t.ex.

⁶⁷ Lindskog s. 375 not 24.

⁶⁸ Lehrberg s. 255.

⁶⁹ Welamson, L., *Konkursrätt* s. 21-25.

⁷⁰ Se not 26.

⁷¹ Detta motsvarar det synsätt som Lehrberg menar att HD anammade innan 1979 års fall, d.v.s. att aktiv rättskapacitet kan medges i den mån det behövs för avveckling av bolagets rättsförhållanden, Lehrberg s. 145-158.

förvaltande av fastighet ofta kräver visst aktivt handlande för att sköta underhåll o.s.v. Fastigheten kommer då att stå "herrelös".

Om fastigheten kvarblir i det upplösta bolagets ägor och förblir osåld uppstår troligen nya fordringar i form av utomobligatoriska skadeståndsanspråk från grannar o.dyl. som störs av att fastigheten inte underhålls på ett fullgott vis eller från andra som skadar sig på den kanske fallfärdiga fastigheten. Detta leder till att aktiebolaget förmodligen ånyo försätts i konkurs som avskrivs därför att inga tillgångar finns och så börjar allt om igen med upprepade konkurser.

För det fall att fastigheten skulle erhålla ett positivt värde har man i doktrin diskuterat huruvida likvidation skulle kunna ske. Personligen anser jag, likt Nial, Heuman och Lehrberg, att en möjlighet till likvidation bör finnas. Detta då det kan vara problematiskt att återinkalla en styrelse som kanske inte tjänstgjort på flera år. Det enklaste vore dock om en utmätning kom till stånd.

Vad gäller upplöst aktiebolags möjlighet att försättas i konkurs så är min mening att så borde kunna ske. Detta då det syntes stå klart att bolagets förmögenhetsmassa intar en sådan självständig ställning som erfordras för att bolaget skall kunna försättas i konkurs.

5 Behörig företrädare

5.1 Allmänt

I vanliga fall företräds aktiebolaget av styrelsen och verkställande direktören. Verkställande direktören utses av styrelsen, 8 kap. 23 § ABL, och styrelsen utses av bolagsstämman, 8 kap. 6 § ABL. Ett publikt aktiebolag är *skyldigt* att ha en verkställande direktör och ett privat⁷² aktiebolag *får* ha en verkställande direktör, 8 kap. 23 § ABL.

Kompetensfördelningen mellan styrelsen och verkställande direktören är fördelad på så vis att styrelsen har att svara för bolagets organisation och för förvaltningen av bolagets angelägenheter, 8 kap. 3 § ABL, medan verkställande direktören handhar den löpande förvaltningen, 8 kap. 25 § ABL.

Styrelsen företräder bolaget och tecknar dess firma, 8 kap. 29 § ABL. Beträffande uppgifter som faller under den löpande för

⁷² Sedan den 1 januari 1995 skiljer man mellan två kategorier av aktiebolag *privata* och *publika*. Syftet med detta är att underlätta en anpassning av aktiebolagslagen till EG:s krav, Rodhe, K., *Aktiebolagsrätt* s. 22.

valtningen, får verkställande direktören alltid företräda bolaget och teckna dess firma, 8 kap. 30 § ABL.

I praxis har flertalet av de fall där ett genom konkurs upplöst aktiebolag tillerkänts aktiv rättskapacitet, bolaget företräts av styrelsen och den verkställande direktören.⁷³ År 1988 kom dock denna praxis att brytas då HD i NJA 1988 s. 727 uttalade att styrelsen *inte* är behörig att överklaga beslut i fall där bolagets konkurs föregåtts av likvidation. Det är just i dessa situationer, d.v.s. då konkursen föregåtts av likvidation, som tveksamhet kan förekomma beträffande vem som är behörig att företräda bolaget. Både likvidatorn och de före detta bolagsföreträdarna skulle ju kunna tänkas.

Nedan skall närmare redogöras för vem eller vilka som i de fall upplöst aktiebolag erhåller rättskapacitet, äger företräda detta.

5.2 Styrelsen och verkställande direktören

Då ett aktiebolag försätts i konkurs övergår som bekant aktiebolagets rättskapacitet på konkursförvaltaren. Trots detta ankommer det enligt 13 kap. 20 § 2 st ABL på styrelsen, verkställande direktören eller likvidatorn, om konkursen föregåtts av likvidation, att tillvarata konkursbolagets intressen som konkursgäldenär. Detta betyder, enligt Lindskog, att i de fall då ett aktiebolag som upplösts efter konkurs återfår sin rättskapacitet, det bör företrädas av samma bolagsföreträdare som fanns före upplösningen, vanligen då styrelsen och den verkställande direktören.⁷⁴

Beckman är emellertid tveksam till att låta ett upplöst aktiebolag företrädas av de ordinarie bolagsföreträdarna. Han menar att det i fall då konkursen avslutats med överskott står klart att bolaget skall företrädas av likvidatorerna. I de fall då inga likvidatorer finns menar Beckman att "det synes knappast vara väl förenligt med en uppfattning om likvidation genom särskilda likvidatorer som normal form för förvaltning av ett upplöst aktiebolags angelägenheter att låta bolagets styrelse eller annat ordinarie organ uppträda som ställföreträdare för bolaget vare sig i eller utom rättegång annat än i speciella fall".⁷⁵

I rättsfallen NJA 1974 s. 13 och NJA 1974 s. 295 tilläts emellertid aktiebolagets ordinarie bolagsorgan företräda bolaget, vilket även påpekats av Beckman.⁷⁶ I NJA 1974 s. 13 rörde det sig om talan enligt 9 § 1 st lönegarantilagen. Ett entreprenadaktiebolag hade 1971 försatts i konkurs vilken senare kommit att avskrivas, då tillgång till bestridande av konkurskostnaderna inte fanns. Un

⁷³ Se NJA 1954 s. 421, 1974 s. 13 och 295, 1979 s. 700, 1988 s. 110, ADD 1973 nr 9-10, RÅ 1924 s. 47. Se mer om dessa fall i 5.2.

⁷⁴ Lindskog s. 372.

⁷⁵ Beckman s. 551.

⁷⁶ A.a. s. 551.

der år 1972 förklarade kronofogdemyndigheten att en arbetstagarers yrkande om betalning enligt 8 § lönegarantilagen för semesterersättning inte till någon del kunde medges. Kronofogdemyndigheten hänvisade i beslutet arbetstagaren att väcka talan mot arbetsgivaren inom en månad. Så skedde. TR:n avvisade emellertid arbetstagarens talan på den grunden att bolaget var upplöst och att rättegångshinder därför förelåg. Beslutet fastställdes av HovR:n. Hovrättslagmannen Linder var skiljaktig och anförde att det faktum att aktiebolaget upplösts inte hindrar att bolaget är skyldigt att ingå i svaromål, då talan väcks mot bolaget angående rättsförhållande som härrörde från bolagets verksamhet. HD menade att bolaget var skyldigt att ingå i svaromål och att det då skulle företrädas av sin senast registrerade styrelse. Beslutet motiverades med att det i lönegarantilagen anges en skyldighet för arbetsgivare att uppträda som motpart i rättegång rörande arbetstagarers löneanspråk, i de fall då anspråket har bestridits av arbetsgivaren. HD menade att "övervägande skäl" talade för att inte göra någon skillnad i det fall att arbetsgivaren är en juridisk person som upplösts.

I NJA 1974 s. 295 ansökte ett aktiebolag om resning mot en förlikning som stadfästas av TR:n. Bolaget försattes emellertid i konkurs två dagar efter det att resningsansökan inkommit till HD. Resningssvaranden menade att resningsansökan skulle avvisas då aktiebolaget var upplöst. HD tog dock upp ansökan till prövning men lämnade ansökan utan bifall. Bolagets talan fördes av verkställande direktören.

HD har även i ett tidigare avgörande ansett att ordinarie företrädare varit de rätta att företräda ett upplöst bolag. I NJA 1954 s. 421 förde bolagets styrelse för bolagets räkning talan angående klander av konkursförvaltarens slutredovisning. Talerätt beviljades av HD som även ansåg att bolagets styrelse var rätt företrädare när, som i det aktuella fallet, bolaget inte upplösts efter likvidation. Samma slutsats kom HD till i det tidigare refererade fallet NJA 1979 s. 700.

I det tidigare refererade fallet NJA 1988 s. 110 ansåg HD att den senast registrerade styrelsen var behörig att föra talan mot beslut om aktiebolagets försättande i konkurs. Lehrberg har anført att det saknas tillräckligt starka skäl att i fall som detta förordna likvidatorer.⁷⁷

⁷⁷ Lehrberg s. 180.

5.3 Likvidator

Om ett aktiebolags konkurs avslutas med ett överskott skall bolaget, som tidigare nämnts, träda i likvidation, 13 kap 19 § 2 st ABL. Bestämmelsen äger analog tillämpning även då överskottet uppkommit efter konkursens avslutande.⁷⁸ Har konkursen föregåtts av likvidation skall denna enligt 13 kap. 16 § och 13 kap. 19 § 3 st ABL fortsätta. Om bolaget på detta sätt "återuppstår" skall det företrädas av likvidator.⁷⁹ Nytt val eller förordnande fordras inte för att likvidator skall vara behörig att företräda det upplösta bolaget, se bl.a. NJA 1974 s. 584; fallet rörde ett aktiebolag som av en köpman yrkat utfå 5 800 kronor på grund av kontraktsbrott. Både TR:n och HovR:n ogillade käromålet. Bolaget trädde i likvidation och sökte genom likvidator revision. I HD framkom att likvidationen hade nedlagts på grund av att medel för bestridande av likvidationskostnaderna saknades. Bolaget var således att anse som upplöst. Anmälan för registrering om fortsättande av likvidationen hade inte skett. Trots detta tog HD upp målet till tillståndsprövning. Prövningstillstånd vägrades dock. Bolagets talan fördes av likvidator.

I SvJT 1977 ref. 39 ansåg HovR:n att bolagets senast registrerade styrelse inte var behörig att företräda bolaget varför talan avvisades. Fallet har diskuterats flitigt i doktrinen. Lehrberg menar att avgörandet tyder på att den i 1944 års ABL införda möjligheten till efterföljande likvidation uppfattas som en exklusiv reglering på så vis att de ordinära bolagsföreträdarna inte äger behörighet att företräda bolaget, "då betingelserna för att efterföljande likvidation skall äga rum är uppfyllda".⁸⁰

Welamson är kritisk till HovR:ns avgörande. Han menar att talan inte borde ha avvisats. Om likvidation erfordras för att åstadkomma en behörig företrädare för bolaget skulle detta, enligt Welamson, kunna leda till rättsförluster för käranden, om någon frist för talans väckande varit iakttaga.⁸¹

Nial har i stället anfört att det är rätt som HovR:n uttalat, att likvidationsskyldighet visserligen förelåg i fallet. Han menar emellertid att styrelsen, innan likvidationstillståndet faktiskt inträtt, borde anses behörig att föra bolagets talan.⁸²

Lindskog menar att fallet saknar betydelse sedan HD i NJA 1979 s. 700 klargjort att aktiebolagets senaste registrerade styrelse är behörig att företräda bolaget i fall som dessa.⁸³

⁷⁸ SvJT 1977 rf s. 39, Lehrberg s. 142-144.

⁷⁹ Nial 1983 s. 629.

⁸⁰ Lehrberg s. 158.

⁸¹ Welamson, L. SvJT 1982 (cit. Welamson) s. 93.

⁸² Nial 1983 s. 630 not 8.

⁸³ Lindskog s. 372 not 6.

I NJA 1988 s. 727 anförde HD att styrelsen inte var behörig att överklaga beslut om konkurs då konkursen föregåtts av likvidation. Behörig företrädare var i stället likvidator.

Lehrberg menar att man till stöd för HD:s ställningstagande kan anföra att styrelsen kan ha varit bortkopplad från bolaget en längre tid och att det därför föreligger en större risk för missbruk om styrelsen ges behörighet att företräda bolaget (detta är för övrigt vad HD motiverade sitt beslut med). Mot HD:s ställningstagande kan man, enligt Lehrberg, anföra att det är önskvärt att samma regler gäller om efterföljande likvidation oavsett om konkursen föregåtts av likvidation eller inte.⁸⁴ Lehrberg menar vidare att HD i och med avgörandet frångått vad som stadgats i tidigare praxis, nämligen att behörighet att föra talan mot konkursbeslut tillkommer styrelsen och inte likvidatorerna.⁸⁵

Om denna ”nya” praxis skall komma att bestå menar Lehrberg att en möjlighet för de före detta bolagsföreträdarna att tillfälligt vidta begränsade åtgärder i avvaktan på att likvidatorer utses eller återinträder i sina uppdrag bör finnas för åtgärder som inte tål uppskov.⁸⁶

Lindskog hävdar dock att Lehrberg misstar sig då han hävdar att NJA 1988 s. 727 inneburit en ändring av rättsläget.⁸⁷ Misstaget beror på att Lehrberg felaktigt uppfattat hänvisningen i NJA 1979 s. 700 till allmänna regler om aktiebolagets företrädare så, att därmed avses endast reglerna om styrelsen.⁸⁸ Lindskog menar att även vad som är föreskrivet om likvidatorer hör till vad som i allmänhet är stadgat om företrädare för aktiebolag. Därmed kan man enligt Lindskog inte hävda att någon ändring av rättsläget har skett genom NJA 1988 s. 727.

5.4 Kommentar

Sammanfattningsvis kan konstateras att huvudregeln torde vara att aktiebolag som upplösts efter konkurs, vilken inte föregåtts av likvidation, skall företrädas av ordinarie bolagsföreträdare.⁸⁹ Om likvidation erfordras, vilket är fallet vid bl.a. överskottskonkurs, skall bolaget dock företrädas av likvidator.⁹⁰ Detsamma gäller om konkursen föregåtts av likvidation.⁹¹

⁸⁴ Lehrberg s. 182.

⁸⁵ A.a. s. 182.

⁸⁶ A.a. s. 185.

⁸⁷ A.a. s. 180 ff.

⁸⁸ Lindskog s. 373.

⁸⁹ Se NJA 1954 s. 421, 1974 s. 13, 1974 s. 295, 1979 s. 700.

⁹⁰ SvJT 1977 ref. 39.

⁹¹ Nial 1983 s. 629; Beckman s. 551; NJA 1974 s. 584; Lindskog s. 373 not 8; NJA 1974 s. 584; 1988 s. 727 samt SvJT 1977 ref. 39.

Lehrberg tycks emellertid mena att om det vid eller inför efterföljande likvidation, tillfälligtvis saknas likvidatorer, de före detta bolagsföreträdarna bör anses vara behöriga att vidta begränsade åtgärder som inte tål uppskov.⁹² Personligen delar jag Lehrbergs uppfattning att bolaget i undantagsfall bör kunna företrädas av ordinarie bolagsföreträdare fram till dess att likvidator utsetts. Huvudregeln bör dock vara att bolaget skall företrädas av likvidator i fall där aktiebolag "återuppstår" och är i behov av likvidation.

6 Förslag på lösningar

6.1 Allmänt

Om en konkurs som avslutas utan att samtliga borgenärer erhåller full utdelning men där abandonerad egendom kvarstår, skall anses vara en underskottskonkurs, innebär det att aktiebolaget är avvecklat i och med att konkursen avslutas. Detta leder i sin tur till att det upplösta aktiebolaget troligen endast erhåller passiv rättskapacitet och således inte kan rättshandla med egendomen. Eftersom egendomen troligen inte har något värde och bolaget är avvecklat innebär detta att egendomen kommer att stå "övergiven". Om konkursen i stället anses vara en överskottskonkurs skall bolaget likvideras. Detta innebär ett problem om den abandonerade egendomen har ett negativt värde och således inte täcker de återstående skulderna. Konkursgäldenären är då insolvent och skall försättas i konkurs, 13 kap. 15 § 3 st och 13 kap. 19 § ABL. Följden skulle kunna bli upprepade konkurser för konkursboet.⁹³

I doktrin har givits vissa förslag till hur dessa och andra problem relaterade till upplösta aktiebolag skulle kunna lösas. Nedan skall redogöras för några av dessa.

6.2 Preklusion av samtliga rättigheter och förpliktelser

Ett sätt att slippa de problem som är förenade med de fall där egendom kvarstår hos upplöst aktiebolag är att införa en bestämmelse med den innebörden att samtliga bolagets rättigheter och förpliktelser prekluderas i samband med konkursen. Innebörden av en preklusionsbestämmelse av detta slag är att samtliga

⁹² Lehrberg s. 185.

⁹³ Håstad s. 81.

anspråk som kan göras gällande mot bolaget eller av bolaget bortfaller. Man skulle kunna jämföra det med en fordran som preskriberas.

Redan i dag finns bestämmelser om preklusion i samband med att ett aktiebolag likvideras intaget i aktiebolagslagen, 13 kap. 10 § ABL. Där stadgas att likvidatorerna skall söka kallelse på bolagets okända borgenärer. De borgenärer som underlåter att anmäla sin fordran inom en viss föreskriven tid, förlorar rätten att kräva ut fordringen, under förutsättning att konkursgäldenären inte varit i ond tro beträffande borgenärens existens, 6 § lag (1981:131) om kallelse på okända borgenärer.

Effekten av en bestämmelse av detta slag skulle kunna bli att när bolaget en gång är upplöst, man kan bortse från detta i framtiden. Bolaget skulle då vara "upplöst" i ordets rätta bemärkelse, d.v.s. utan minsta möjlighet till återuppståndelse.⁹⁴ Problemen rörande den kvarvarande abandonerade fastigheten skulle emellertid komma att kvarstå.

För det fall att egendom som tillhör bolaget kommer fram efter konkursens avslutande, menar Lehrberg att denna skulle kunna tillfalla allmänna arvsfonden eller aktieägarna.⁹⁵ Samma resonemang skulle kunna föras beträffande abandonerad egendom som kvarstår, naturligtvis under förutsättning att egendomen har ett positivt värde. För det fall att egendomen har ett negativt värde, kvarstår problemet med vem som skall svara för kostnader som är förenade med denna. Troligt är att det blir staten som i slutändan får stå för dessa kostnader. Då så är fallet skulle en bestämmelse med den innebörden att egendom som kvarstår efter konkurs tillfaller staten, kunna införas. En regel av detta slag skulle emellertid kunna missbrukas på så vis att ett bolag som sysslar med miljöfarlig verksamhet och vars verksamhet gått dåligt under en längre tid, struntar i att vidtaga åtgärder för att t.ex. ta hand om miljöfarligt avfall under verksamhetens gång. I stället prioriteras andra fordringar och det miljöfarliga avfallet kvarblir på fastigheten. Bolaget gör detta med vetskap om att fastigheten troligen kommer att abandoneras av konkursboet och att staten således kommer att få betala för en sanering.

Problem med att låta staten ta över fastigheter som kvarstår efter ett aktiebolags konkurs uppstår dessutom om fastigheten abandonerats av den anledningen att den varit överbelånad. Följden skulle komma att bli att staten gör en vinst på panthavarnas bekostnad, under förutsättning att fastigheten har fått ett positivt värde vilket oftast inte är troligt. De fordringsägare med panträtt i fastigheten skulle komma att få sina fordringar prekluderade och

⁹⁴ Lehrberg s. 198.

⁹⁵ A.a. s. 198.

således inte erhålla någonting, trots att de har sakrättsligt skyddad säkerhet för sin fordran. Att staten på detta sätt gynnas skulle kunna uppfattas som stötande när det finns borgenärer som inte erhållit full utdelning. Borgenärernas fordringar har ju dock prekluderats.

Lehrberg menar att en av fördelarna med en bestämmelse om total preklusion av aktiebolagets rättigheter och förpliktelser är, att ett förfarande av detta slag ger bolagets företrädare och borgenärerna incitament att verka för och tillse att likvidation eller konkurs verkligen leder till en slutlig uppgörelse. Dessutom ger preklusion rättssäkerhet samt många dyra och osäkra processer undviks, vilket i sin tur leder till en viss arbetslättning för berörda domstolar.⁹⁶

De nackdelar som enligt Lehrberg kan framföras är att preklusionsverkan kan leda till betydande rättsförluster för aktieägare och borgenärer samt att preklusionsverkan inte passar i alla rättsförhållanden, t.ex. i konsumentrelationer och relationer med privatpersoner i övrigt.⁹⁷

6.3 Aktiv rättskapacitet med begränsningar

6.3.1 Personligt ansvar

En fara med de fall då upplösta aktiebolag tillerkänts aktiv rättskapacitet är att de kan komma att användas för spekulation på tredje mans bekostnad.⁹⁸ Lehrberg menar att aktieägare som förlorat stora summor i konkursen kan vara lockade av att genom bolaget göra gällande anspråk som skulle kunna tillkomma bolaget men vilka till synes är mer eller mindre tvivelaktiga. Aktieägarna riskerar inte att förlora några pengar ens om bolaget förlorar processen då bolaget inte har några tillgångar att förlora och inte ens medel till att betala eventuella rättegångskostnader. Fråga uppkommer istället vem som får stå för dessa. Att föra ännu en process om rättegångskostnaderna ter sig inte särskilt lockande för tredje man då processer är kostsamma. I stället kan man då tänka sig en förlikning där tredje man betalar bolaget ett visst belopp för att undvika en process.⁹⁹

Just problemet med att bolaget används för spekulation är det kanske tyngst vägande argumentet för ett införande av personligt

⁹⁶ Lehrberg s. 200 ff.

⁹⁷ A.a. s. 204 ff.

⁹⁸ Nial 1983 s. 629.

⁹⁹ Lehrberg s. 210.

ansvar för aktieägarna för skulder som kvarstår eller uppkommer efter bolagets upplösning.

För det fall att rättsläget förblir som det är i dag vad gäller upplösta aktiebolags rättskapacitet skulle förslaget dock även kunna lösa problemet med kvarvarande abandonerad egendom. Det personliga ansvaret skulle i det fallet gälla för samtliga bolagets skulder, både skulder som inte blivit betalda i konkursen, och skulder som bolaget kan komma att ådra sig därefter. Med ett personligt ansvar för aktieägarna skulle man därför slippa de problem som uppstår i fall då egendomen är en fastighet som måste saneras. Saneringen skulle då bekostas av aktieägarna.

Darpö har i en artikel i *Miljörättslig tidskrift*¹⁰⁰ föreslagit ett införande av personligt ansvar likt det som föreslogs för aktiebolag som avförts ur aktiebolagsregistret, i samband med 1973 års aktiebolagsreform, d.v.s. den reform där minsta aktiekapitalet ökades till 50 000 kronor.¹⁰¹ Förslaget gick ut på att tidigare aktieägare, styrelseledamöter och verkställande direktören blev solidariskt ansvariga för samtliga bolagets förpliktelser även för t.ex. utomobligatorisk skadeståndsskyldighet.¹⁰²

Vad gäller det fallet att det avregistrerade aktiebolaget äger fast egendom, föreslogs att denna skulle övertas av aktieägarna.¹⁰³ Detta kom även att tillämpas i praxis. I ett beslut från Hovrätten för västra Sverige fastslogs nämligen att ett aktiebolags tomträtter efter upplösning av bolaget, tillfallit aktieägarna.¹⁰⁴

Ett personligt ansvar kan lösa de problem som uppstår i de fall då det finns miljöfarligt avfall på fastigheten. Det skulle dessutom ge incitament för bolagets styrelse och verkställande direktör, som ofta också är aktieägare, att tillse att bolaget tar hand om sitt miljöfarliga avfall på erforderligt sätt under verksamhetens gång. Aktieägarna vill ju undvika att fastigheten erhåller ett negativt värde och abandoneras av konkursförvaltaren. Det personliga ansvaret ger dessutom bolagsföreträdare och likvidatorer incitament att få till stånd en slutlig avveckling av bolaget.¹⁰⁵

En övervägande nackdel med ett införande av personligt ansvar är att det kan verka betungande för aktieägarna. Dessutom tar man bort själva grundidén med aktiebolagsformen, nämligen att aktieägarna endast svarar för vad de har investerat i bolaget. Om det begränsade ansvaret rubbas kommer färre investerare att vilja satsa pengar i bolaget och bolaget får på så vis svårt att finansiera nya projekt. Dessutom skulle det inte längre vara tryggt

¹⁰⁰ Se Darpö, J. *Miljörättslig tidskrift* 1996:2 s. 206 ff.

¹⁰¹ Se prop. 1973:168.

¹⁰² Prop. 1973:168 s. 14.

¹⁰³ Prop. 1973:168 s. 20.

¹⁰⁴ Se Hovrätten för västra Sverige mål Ö 1020/81.

¹⁰⁵ Lehrberg s. 209.

för småsparare att investera i aktiebolag. De skulle tillsammans med övriga aktieägare kunna riskera att hamna i personlig konkurs om de tvingades svara solidariskt för bolagets skulder.¹⁰⁶

Ytterligare ett problem med införande av personligt ansvar är att avgöra hur länge detta ansvar skall bestå. Bör en tidsfrist införas och hur lång skall den i sådant fall vara? Ett bestämt antal år eller till dess att den kvarvarande egendomen slutligen försäljs? Införs en tidsfrist kan problem uppstå om aktieägarna inte lyckas göra sig av med egendomen.¹⁰⁷ Ur aktieägarnas synvinkel är dock en tidsfrist att föredra då denna skulle öka rättssäkerheten för deras del. Rättsosäkerheten för aktieägarna är för övrigt det tyngsta argumentet mot att låta ansvaret kvarstå till dess egendomen försäljs.

6.3.2 God man

För att undvika att det upplösta aktiebolaget hamnar i en situation där det står utan behörig företrädare¹⁰⁸ skulle man kunna införa en regel likt den i 4 kap. 12 § FBL om utseende av god man.

I 4 kap. 12 § FBL stadgas att i de fall förrättningen rör en fastighet som ägs av ett upplöst bolag, överförmyndaren får förordna god man att företräda bolaget vid förrättningen. God man skall främst utses då fastighetens värde är lågt eller lång tid förflutit sedan bolaget upplöstes. I annat fall anses likvidation vara att föredra.¹⁰⁹ I vissa fall kan det dessutom vara aktuellt att avsluta godmansförvaltningen med ett likvidationsförfarande.¹¹⁰

En liknande regel torde kunna införas beträffande samtliga det upplösta bolagets rättsliga agerande.

Invändningar skulle dock kunna göras att om man ändå skall tillsätta en utomstående att förvalta det upplösta bolagets egendom, denna utomstående lika gärna skulle kunna vara en likvidator.

6.3.3 Ställande av säkerhet

Som nämnts tidigare (6.3.1) finns det en fara med att låta ett upplöst aktiebolag erhålla aktiv rättskapacitet. Denna fara är att bolaget kan komma att användas för spekulering på tredje mans

¹⁰⁶ A.a. s. 210 f.

¹⁰⁷ Rör det sig om en fastighet som aktieägarna tvingats att sanera torde det emellertid vara problemfritt att få fastigheten såld.

¹⁰⁸ Se SvJT 1977 ref. 39.

¹⁰⁹ SOU 1986:29 s. 89.

¹¹⁰ SOU 1986:29 s. 224 f.

bekostnad.¹¹¹ Ett sätt att undvika denna spekulering är att införa en regel som innebär att upplösta aktiebolag måste ställa säkerhet för eventuella kostnader, som är förenade med rättshandlande, t.ex. rättegångskostnader. Denna lösning förespråkas av Lehrberg som menar att en regel av detta slag skulle kunna utformas på liknande sätt som bestämmelserna i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kändanden att ställa säkerhet för rättegångskostnader.¹¹²

Lehrberg menar att intresset för att med hjälp "av aktiebolaget föra talan om tvivelaktiga anspråk kan antas bli mindre, om de intresserade först själva måste fram med ett belopp såsom säkerhet för motpartens rättegångskostnader."¹¹³ En liknande process blir även mindre betungande för motparten. Han kan nämligen vara säker på att han erhåller ersättning för sina rättegångskostnader om han vinner processen.¹¹⁴

Heuman har anfört att ett införande av en skyldighet att ställa säkerhet inte kan ske utan vidare då en sådan bestämmelse medför en rad problem. Hur svag skall kändandens ekonomi vara för att man skall kunna kräva säkerhet? Hur skall man beräkna rättegångskostnaderna på förhand? Vem skall utreda förhållandet rörande kändandens tillgångar och skulder?¹¹⁵

6.4 Möjlighet till fortsatt verksamhet

En förutsättning för att det upplösta aktiebolaget skall kunna "återuppstå" och fortsätta sin verksamhet är naturligtvis att bolaget har kvarstående tillgångar. Konkursen måste således ha avslutats med överskott.

För en möjlighet till fortsatt verksamhet kan anföras att bolagets ekonomiska ställning kan ha visat sig vara mycket bättre än vad som tidigare antagits. Bolaget kan ha tillförts tillgångar genom återvinningstalan eller genom process, vilken konkursboet valt att inte överta (jmf 3 kap. 9 § KL).

I en utredning från 1999 föreslår aktiebolagskommittén att man i ABL inför en möjlighet för bolagsstämman att i fall som dessa besluta att likvidationen skall upphöra. Detta under förutsättning att utskiftning till aktieägarna ännu inte skett och att revisorerna kan intyga att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet.¹¹⁶

¹¹¹ Nial 1983 s. 629.

¹¹² Lehrberg s. 210 och 277 ff.

¹¹³ A.a. s. 277.

¹¹⁴ A.a. s. 277.

¹¹⁵ Heuman s. 284.

¹¹⁶ SOU 1999:36 s. 105 f.

6.5 Kommentar

Ett personligt ansvar för aktieägarna vore ett mycket effektivt sätt, att förhindra att egendom som kvarstår efter aktiebolags konkurs, ger upphov till fordringsanspråk som inte kan riktas mot någon. Förslaget är på så vis gynnande för borgenärerna, gamla som nya. Min mening är emellertid att förslaget är alltför drastiskt och att det finns alltför många nackdelar med det. Förslaget rubbar det som gör aktiebolaget till den kanske mest användbara bolagsformen i dag, nämligen det begränsade ansvaret för aktieägarna. Det är denna, för aktiebolaget så specifika regel som möjliggör för bolaget att erhålla nytt kapital. En följd av ett införande av personligt ansvar för aktieägarna skulle bli att bolaget eventuellt inte kan expandera och satsa på riskfyllda projekt o.s.v. Som påpekas av Lehrberg kan även småsparare drabbas hårt av en regel om personligt ansvar för aktieägare.¹¹⁷ Det skulle då inte längre vara tryggt för dem att placera sparkapital i aktier.

Införandet av ett personligt ansvar är inte lösningen på problemen. Snarare skapar det en rad nya.

Inte heller ett införande av preklusionsverkan för samtliga aktiebolagets rättigheter och förpliktelser skulle kunna lösa problemen med kvarvarande fastigheter och de eventuella kostnader som följer med dessa. Trots att samtliga fordringar prekluderas kommer ju egendomen att kvarstå, till synes herrelös. Resultatet av preklusionsverkan blir att man "dumpar" det ansvar som det upplösta aktiebolaget enligt min mening borde ha för egendomen på någon annan, troligen staten. Att som Lehrberg anför, beträffande egendom som framkommer efter konkursens avslutande, skänka den abandonerade fastigheten till allmänna arvsfonden eller aktieägarna är troligen inte heller någon framgångsrik lösning. Här bör beaktas att fastigheten troligen har ett negativt värde. Aktieägarna har dessutom troligen av konkursförvaltaren, erbjudits fastigheten innan den abandonerades. Denna lösning fungerar endast då fastigheten har ett positivt värde eller ett positivt värde uppstår sedan fastigheten abandonerats, vilket inte torde inträffa särskilt ofta.

Att i stället införa en lösning där den abandonerade fastigheten tillfaller staten skulle enligt min mening kunna fungera bättre, under förutsättning att fordringar för vilka borgenärerna har en sakrättsligt skyddad säkerhet i form av panträtt undantas. En bestämmelse av detta slag skulle kunna införas tillsammans med en preklusionsbestämmelse. Staten har troligen bättre ekonomiska förutsättningar att kunna ta hand om egendom med negativt värde än t.ex. borgenärerna. Om egendomen efter överlämnandet till

¹¹⁷ Lehrberg s. 211.

staten erhåller ett positivt värde bör detta tillfalla staten. Eftersom det är troligast att egendomen oftast har ett negativt värde är ett förfarande av detta slag inte oskäligt.

En möjlighet för bolaget att fortsätta sin verksamhet fungerar naturligtvis endast då konkursen avslutats med överskott. I dessa fall skulle denna lösning fungera bra. En fortsatt verksamhet torde inte påverka borgenärerna, särskilt då det endast är aktuellt att fortsätta verksamheten vid överskottskonkurs. Denna förutsätter ju som bekant att samtliga borgenärer har erhållit full utdelning för sina fordringar.

En möjlighet till fortsatt verksamhet behöver inte heller innebära att andra tredje män än borgenärerna lider skada. Detta förutsätter att regler om personligt ansvar eller ställande av säkerhet införs. Samma krav som ställs på ett nybildat bolag bör dessutom ställas på ett bolag som vill fortsätta sin verksamhet efter konkurs, d.v.s. aktiekapitalet skall uppgå till minst 100 000 kronor.

I realiteten torde dock de situationer då ett bolag vill fortsätta sin verksamhet vara mycket få. Detta beror främst på att det är relativt ovanligt att en konkurs avslutas med överskott.

7 Slutsatser

Som redan i inledningen anförts har syftet med detta arbete varit att närmare granska vad som händer med aktiebolags rättskapacitet sedan det försatts i konkurs och upplösts. De frågor som framförallt har behandlats är vad som händer med egendom som har abandonerats till konkursgäldenären i fall då denne är just ett aktiebolag. Kan ett upplöst aktiebolag överhuvudtaget äga egendom? Jag har dessutom tittat närmare på vem som får stå för eventuella kostnader som är förenade med en abandonerad fastighet och vem som skall företräda bolaget i de fall då aktiv rättskapacitet medges.

Några i litteraturen föreslagna lösningar har presenterats.

De slutsatser jag kommit fram till är att ett upplöst aktiebolag som har kvar egendom med ett negativt värde kvarstår som ägare till denna så länge egendomen finns kvar. Det behåller således sin passiva rättskapacitet. Bolaget behåller dock inte sin aktiva rättskapacitet och kan därför inte förfoga rättsligt med egendomen. Undantag har dock förekommit där det upplösta bolaget medgivit aktiv rättskapacitet. Dessa undantag har rört bl.a. talan om skadestånd mot konkursförvaltare och rättens ombudsman (NJA 1979 s. 700), talan mot konkursbeslut (NJA 1988 s. 110, 1998 s. 608) samt talan mot likvidationsbeslut (NJA 1996 s. 459). Rättsläget är dock tämligen osäkert i vilka fall undantag kan medges.

Det är min uppfattning att det bör uttryckas i lagtext i vilka fall ett upplöst aktiebolag kan tänkas erhålla aktiv rättskapacitet. Detta för att öka rättssäkerheten.

I de fall den kvarvarande egendomen har eller erhåller ett positivt värde kan egendomen utmätas av de borgenärer som inte erhållit full utdelning i konkursen. De kan dessutom ånyo försätta bolaget i konkurs eftersom bolaget dessutom fortsätter att svara för skulder som inte betalats i konkursen. De kvarvarande borgenärerna får dock samsas med eventuella nytillkomna borgenärer.

Ett alternativ till utmätning och konkurs i de fall den abandonerade egendomen har eller erhåller ett positivt värde är att låta likvidera bolaget. För detta finns inget lagstöd men i praxis har hävdats att 13 kap. 16 och 18 §§ ABL bör kunna tillämpas analogiskt. Detta skulle leda till att den kvarvarande egendomen försäljs och att resterande borgenärer ersätts. På så vis uppnås en slutlig avveckling av bolaget.

Även på denna punkt är rättsläget tämligen oklart. Jag förespråkar att lagstiftning sker. Det här är för övrigt något som även föreslagits av aktiebolagskommittén.¹¹⁸

Om ersättningen för den försälda egendomen inte räcker till att betala resterande fordringar samt likvidationskostnaderna skulle bolaget vara insolvent och återigen försättas i konkurs.

Företrädare för ett upplöst bolag är styrelsen och verkställande direktören, under förutsättning att konkursen inte föregåtts av likvidation. I de fall då konkursen föregåtts av likvidation är det nämligen likvidatorn som är behörig att företräda bolaget. Problem uppstår dock för det fall det upplösta bolaget är i behov av likvidationsåtgärd men konkursen inte föregåtts av likvidation. På denna punkt är rättsläget tämligen oklart. Det synes orimligt att låta bolaget stå utan behörig företrädare till dess att en likvidator kunnat utses. En alternativ lösning är att för dessa fall förordna en god man.

Min slutsats är att rättsläget vad gäller upplösta aktiebolag är mycket osäkert och att en utredning skulle behöva göras på detta område. Huruvida dessa frågor skall behandlas vid en revision av ABL eller inte överlåter jag till lagstiftaren att ta ställning till. Kanske kan det vara så som aktiebolagskommittén uttalat att frågor rörande upplöst aktiebolags rättskapacitet bör lösas i ett processrättsligt sammanhang snarare än i en översyn av aktiebolagslagen.¹¹⁹

¹¹⁸ Se SOU 1999:36 s. 20 och 104.

¹¹⁹ SOU 1999:36 s. 20 och 104.

Litteraturförteckning

Litteratur

Offentligt tryck

Prop. 1973:168. Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag, m.m.

SOU 1986:29. Fastighetsbildning 4. Förrättningsförfarande och boendeinflytande m.m.

SOU 1999:36. Likvidation av aktiebolag

Övrig litteratur

Beckman, S., *Rättssubjektivitetens början och slut, några reflektioner*, SvJT 1975 s. 546-551 (cit. Beckman)

Berglund, J., *Något om abandonering av konkursgäldenärs egen- dom*, JT 1997-98 s. 40-47 (cit. Berglund)

Darpö, J., *Verksamhetsutövare, markägare och konkursbon i mil- jöbalken* SvJT 2000 s. 481-506

-, *Om ansvaret för gamla miljöskador*, SvJT 1998 s. 875-895

-, *Ansvaret för efterbehandling av förorenade områden*, Miljörätts- lig tidskrift 1996:2 s. 150-239

Edström, E., *Etik och praktik för konkursförvaltare*, Advokaten nr 1 1994 s. 36-38

Gregow, T., *Insolvensrättsligt forum*, Iustus förlag, Uppsala 1997 (cit. Gregow)

Heuman, L., *Kan aktieägare i ett konkursbo åtkomma bolagets tvistiga tillgångar med förvaltarens medgivande?*, JT 1992/93 s. 273-288 (cit. Heuman)

Hästad, T., *Insolvensrättsligt forum*, Iustus förlag, Uppsala 1997 (cit. Hästad)

Kedner, G., Roos, C.M., Skog, R., *Aktiebolagslagen. Del II, (10-19 kap.) med kommentarer*, 5 uppl., Nordstedts, Stockholm 1996 (cit. Kedner-Roos-Skog)

Koceva, P., Persson, M., *Konkursbos ansvar för konkursgäldenä-rens miljöfarliga verksamhet*, uppsats vid Handelshögskolan, juri- diska institutionen, Göteborg 1999

Lehrberg, B., *I aktiebolagens skymningsland*, Iustus förlag, Upp- sala 1990 (cit. Lehrberg)

Lindskog, S., *Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kapitlet*, 2 uppl., Ju- ristförlaget, Stockholm 1995 (cit. Lindskog)

Malmström, Å., Agell, A., *Civilrätt*, 15 uppl., Liber Ekonomi, Malmö 1997

Melin, L., *Finns upplösta aktiebolag?*, Advokaten nr 5 1996 s. 12-13 (cit. Melin)

Möller, M., *Insolvensrättsligt forum*, Iustus förlag, Uppsala 1999

Nial, H., *Bolags- och föreningsrätt 1969-1973*, SvJT 1976 s. 110-125 (cit. Nial 1976)

- *Bolags- och föreningsrätt 1974- 1980*, SvJT 1983 s. 617-642 (cit. Nial 1983)

Nial, H., Johansson, S., *Svensk associationsrätt*, 6 omarbetade uppl., Norstedts, Stockholm 1995 (cit. Nial-Johansson)

Olivecrona, K., *Om innebörden av aktiebolags upplösning*, SvJT 1929 s. 352-359

Pfannenstill, M., *Konkursbos m.fl. ansvar för annans miljöfarliga verksamhet*, JT nr 1 1992-93 s. 104-117

-, *Några anmärkningar rörande ansvaret för miljöfarlig verksamhet vid konkurs och liknande situationer*, SvJT 1993 s. 391-418

Rodhe, K., *Aktiebolagsrätt*, 19:e uppl., Nordstedts, Stockholm 2000

Sandberg, S-I., *Konkursbo har ansvar för att miljöfarligt avfall tas om hand*, Advokaten nr 8 1998 s. 14

Walin, G., Palmér, E., *Konkurslagen del 1*, Nordstedts, Stockholm 1989 (cit. Walin-Palmér)

Welamson, L., *Konkursrätt*, Nordstedt, Stockholm 1961

-, *Civil- och straffprocessrätt*, SvJT 1982 s. 81-192 (cit. Welamson)

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1954 s. 421
NJA 1970 s. 256
NJA 1974 s. 13
NJA 1974 s. 295
NJA 1974 s. 584
NJA 1977 not C 247
NJA 1979 s. 700
NJA 1982 s. 820 I och II
NJA 1987 s. 552
NJA 1988 s. 110
NJA 1988 s. 374
NJA 1988 s. 727
NJA 1993 s. 723
NJA 1996 s. 459
NJA 1998 s. 608
NJA 1999 s. 237

Regeringsrätten

RÅ 1924 s. 47
RÅ 84 1:87
RÅ 1992 not 29

Arbetsdomstolen

AD 1973 nr 9
AD 1973 nr 10

Hovrätterna

SvJT 1977 ref 39
Hovrätten för västra Sverige, mål Ö 1020/81